

Պրոլետարներ թուր յերկրների. մրացե՛ք!

Ծ Ր Ա Գ Ի Ր

Կ Ո Մ Յ Ե Ր Ի Տ Ա Կ Ա Ն
Ռ Ա Զ Մ Ա - Տ Ե Խ Ն Ի Կ Ա Կ Ա Ն
Ք Ն Ն Ո Ւ Թ Յ Ո Ւ Ն Ն Ե Ր Ի

Պ Ե Տ Զ Ր Ա Տ
Յ Ե Ր Ե Վ Ս Ն Ը 1936

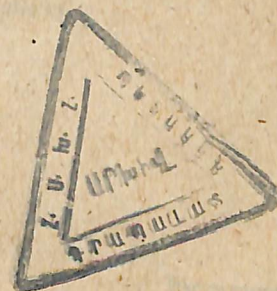
29 JAN 2018

Պրոպագանդայի քաղաքական ծրագիր

Ծ Ր Ա Գ Ի Ր

Կ Ո Մ Յ Ե Ր Ի Տ Ա Կ Ա Ն
Ռ Ա Ջ Մ Ա - Տ Ե Խ Ն Ի Կ Ա Կ Ա Ն
Ք Ն Ն Ո Ի Թ Յ Ո Ի Ն Ն Ե Ր Ի

ԿԱԶՄԵՑ Ս. ՄԱՆԿԱՍՅԱՆ
ԽՄԲԱԳՐԵՑ Ս. ՄՈՆԱՏԵՍՆ

Պ Ե Տ Ա Կ Ա Ն Հ Ր Ա Տ Ա Ր Ա Կ Զ Ո Ի Թ Յ Ո Ի Ն
Յ Ե Ր Ե Վ Ա Ն — 1986

«Դու շուտով կմեծանաս: Քեզ հրացան կտան: Վերցրու այն և լավ սովորիր ռազմական գործը: Այդ գիտությունն անհրաժեշտ է պրպետարների՝ վոչ թե նրա համար, վոր կրակես քո յեղբայրների՝ մյուս յերկրների բանվորների վրա, ինչպես այդ արվում է այժմյան պատերազմում, և ինչպես քեզ խորհուրդ են տալիս անել սոցիալիզմի դավանանքը, այլ նրա համար, վոր պայքար մղես քո սեփական յերկրի բուրժուազիայի դեմ՝ շահագործմանը, ազատությանը և պատերազմներին վերջ տալու համար, վոչ թե բարի ցանկությունների, այլ բուրժուազիային հաղթելու և նրան զինաթափելու միջոցով»:

Լ Ե Ն Ի Ն

(XIX հատոր, 317 էջ, հոդված «Զինաթափման լոզունգի մասին»):

11-279979p

«Բարձր պահեցե՛ք ԼՆՆԻՅԱՆ ինտերնացիոնալիզմի դրոշը, պայքարեցե՛ք ազգերի միջև խաղաղության և բարեկամության համար, ամրապնդեցե՛ք մեր յերկրի պաշտպանությունը կապիտալիստական հարձակման դեմ, պայքեցրե՛ք ստրկության և շահագործման հին աշխարհը, կառուցե՛ք և ամրացրե՛ք ազատված աշխատանքի և կոմունիզմի նոր աշխարհը...»:

ՍՏԱԼԻՆ

(ՀամԼԿՅԵՄ 7-րդ Համամիութենական կոնֆերանսի Վոլջոլյեյց):

«Կարմիր բանակի ուժը միմիայն նրա կազմակերպ-
վածությունն ու սպառազինությունը չէ: Այդ ուժը
նախ և առաջ նրա անձնակազմն է, Կարմիր բանակի
անձնակազմը: Դա մենք ենք, ձեզ հետ միասին, դա
մեր յերկիրն է, վոր մեծ է վոչ միայն իր անսահմա-
նությամբ, այլ մեծ է իր բազմամիլիոն, բազմազգ
հրաշալի ժողովրդով. նրա գործողություններով ու
հաղթանակներով:

Զկա աշխարհումս մի այլ յերկիր, վոր արած լինե՞ր
այն, ինչ վոր կատարել է մեր բանվորա-գյուղացիա-
կան յերկիրը»:

ՎՈՐՈՇԻՆՈՎ

«1917 թվի հոկտեմբերին մեր յերկրի աշխատավորները, մեր մեծ բազմամարդ ժողովուրդը հայրենիք ունեցավ: Խորհրդային ժողովրդի յերիտասարդ սերունդն առաջին անգամ հայրենիք ստացավ, վորն արժե սիրել և արժե պաշտպանել:

Մեր հերոսական ժողովուրդը, ԼՆՆԻՆԻ-ՍՏԱԼԻՆԻ կուսակցութիւնն ստեղծեցին աշխարհում առաջին սոցիալիստական պետութիւնը, վորը հզոր ժայռի նման վեր է բարձրացած կապիտալիստական ճգնաժամերի ու ցնցումների մրրկահույզ ծովից:

Մենք, յերիտասարդութիւնս, խորհրդային հայրենիքի հայրենասերներ ենք, մենք մեր պատմական բախտի տերն ենք:

Մեր հայրենասիրութիւնը վոչ մի ընդհանուր բան չունի անցյալի թքու և սևհարշուրակային «ոռուական» հայրենասիրութիւն հետ:

Մենք սիրում ենք մեր հայրենիքը և պատրաստ ենք այն պաշտպանել, վորովհետև նա առաջին սոցիալիստական հայրենիքն է, վորտեղ չկա մարդու շահագործում մարդու կողմից, վորտեղ մարդկային կյանքը և մարդկային արժանապատւութիւնը վանառքի առարկա չեն, վորտեղ ծաղկում է տարբեր ազգութիւնների միլիոնավոր աշխատավորների մեծ բարեկամութիւնը:

Մենք սիրում ենք մեր հայրենիքը և պատրաստ ենք այն պաշտպանել, վորովհետև նա լիառատ է և հարուստ իր գործարաններով, ֆաբրիկաներով, յերկաթուղիներով, իր տեխնիկայով, վորովհետև նրա հողերն արգազանդ են, նրա ընդերքի հանածո գանձերն անհամար, գետերը, լճերը և ծովերը հզոր են ու ջրառատ,—և այդ բոլորը պատկանում է մեզ: (Յերկարատև ժափահարութիւններ):

Մենք հայրենասերներ ենք նրա համար, վորովհետև սոցիալիստական հայրենիքի պաշտպանութիւնը, նրա հզորութիւնը և փառքի ամրացումը—յուրաքանչյուր կոմյերիտականի, մեր խորհրդային յերկրի յուրաքանչյուր յերիտասարդի ազգային և դրա հետ միասին միջազգային սրբազան պարտականութիւնն է:

Մենք պատրաստ ենք պաշտպանել մեր հայրենիքը նրա համար, վարովիենտե մեր յերկրի հազարանակի, նրա փառքի, հարստության և բարեկեցության ծաղկման մեջ և վուչ միայն մեր, այլև մարդկության գալիք սերունդների յերջանկությունն իւկյանքը:

Մենք հանդես կգանք մեր հայրենիքի պաշտպանության համար այնպես, ինչպես քաղաքացիական կռիվների տարիներին հանդես յեկան Դոնեցի ածխահատները և Սալսկի պարտիզանները, վորոնք «Կարմիր վերդեն» ստեղծեցին Ցարիցինի տափաստաններում, կտրեցին սպիտակ-գվարդիական հրոսախմբների նամապարհը, ինչպես հանդես յեկան Սև ծովի հեղափոխական նավաստիները, վորոնք ծովերի լայնությունը փոխեցին ինքնագործ գրահագնացների հարքակներով, վորոնք արտասահմանյան տեխնիկային հակադրեցին իրենց ավիաների յեռակողմ սուրը և սեփական արիությունը: Մեզ՝ մեր նպատակների և հզոր տեխնիկայի անխորտակելիության գիտակցությամբ սպառազինված՝ կառաջնորդի բանվոր դասակարգի անհաղթ մարշալ Կլիմ Վորոշիլովը (բուռն ուղացիա):

Թշնամիները պետք է գիտենան, վոր մեր յերկիրը հաղթելու համար նրանք պետք է վուչնչացնեն նրա ամբողջ՝ յերիտասարդությունը. իսկ դա լինելու բան չե յերբեք:

Մեր յերկրի շատ յերիտասարդներ վուչ միշտ են լրջորեն մտածում այն մասին, քե ինչին է կուչում մեզ պատմությունը: Թշնամին յերկրի ներսում ջախջախված է, կյանքն ավելի լավ է դարձել, կյանքն ավելի ուրախ է դարձել: Սկս և քայլում է մեր յերիտասարդությունը «Կյանքի մեջ յերգով»: Այդ վատ չե: Քայլեցեք, ընկերներ, «Կյանքի մեջ յերգով», սակայն մի մոռանաք անհրաժեշտության դեպքում վերցնել և հրացան, իսկ գլխավորը—սովորել անքերի տիրապետել նրան:

ԱՌԱՆՑ ՌԱԶՄԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹՅԱՆ, ԱՌԱՆՑ ՀԱՂԹԵԼՈՒ ՌԻՆԱԿՈՒԹՅԱՆ ՄԵՆՔ ԳԼՈՒԽ ԶԵՆՔ ՀԱՆԻ, ՅԵԹԵ ՄԵՆՔ ԼՐՋՈՐԵՆ ՅԱՆԿԱՆՈՒՄ ԵՆՔ ՊԱՅՔԱՐԵԼ ԿՈՄՈՒՆԻՋՄԻ ՀԱՂԹԱՆԱԿԻ ՀԱՄԱՐ»:

ԿՈՍՍԱՐԵՎ

(ՀամԼԿՅԵՄ 10-րդ համագումարի հաշվետվությունից)

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ

Կոմյերիտականների ռազմա-տեխնիկական քննությունները կազմակերպելու և ղեկավարելու մասին.

1. Ինչպես կազմակերպել ռազմա-տեխնիկական քննություններին պատրաստվելը և նորմաների հանձնումը:

Ա. ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԵԼ ՎԱՐԺԱԿԱՆ ԿԵՏԵՐ

1) «ՊԱՊ»-ի, «Վորոշիլովյան հրաձգի» նորմաների, նաև ռազմական քարտեզի ուսուցումը և նորմաների հանձնումը կատարվում է Պաշտպանության վարժակալաններում, ճամբարներում, հրաձգային խմբակներում և Ֆիզկուլտուրայի սպորտ-դահլիճներում, հրապարակներում և խմբակներում:

2) «Պատրաստ հակողդային և քիմիական պաշտպանության» ուսուցումը և նորմաների հանձնումը կատարվում է քաղաքներում՝ աղգարանակության հակողդային պաշտպանության թաղամասներում, իսկ մնացած վայրերում այս նպատակի համար Պաշտպանության խմբակներում կողմից սահմանված հատուկ կայաններում:

3) Պարաշյուտային գործի ուսուցումը և պարաշյուտային թռիչքները տեղի յեն ունենում անհրաժեշտության դեպքում և պարաշյուտային աշտարակների մոտ:

4) Ավիացիոն և ավիամոբիլային մոտորների ուսուցումն ու նորմաների հանձնումը կատարվում է անհրաժեշտության դեպքում և Պաշտպանության վարժակալաններում:

5) Տրակտորային մոտորի ուսուցումը և նորմաների հանձնումը կատարվում է ՄՏԿ-ներում, խորհրդատեսություններում և կուլտուրեսություններում, վորտեղ տրակտորներ կան:

6) «Պատրաստ սանիտարական պաշտպանության» ուսուցումը և նորմաների հանձնումը կատարվում է Կարմիր խաչի և

կարմիր Մահիկի սանիտարական վարժականներում, սանպոստերում կամ այս նպատակի համար կարմիր խաչի կողմից սահմանված հատուկ կայաններում:

Բ. ՈՎ Ե ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՄ ՈՒ ՂԵԿԱՎԱՐՈՒՄ ՌՏՔ

ՌՏՔ (ռազմատեխնիկական քննությունների) աշխատանքները կազմակերպելու և ղեկավարելու համար կազմակերպվում է Պաշտպանության բոլոր խորհուրդներին և սկզբնական կազմակերպություններին կից հանրապետական, շրջանային և սկզբնական կազմակերպության շտաբ: Շտաբի նախագահը հանդիսանում է համապատասխան կոմիտեի կազմակերպության քարտուղարը—կազմակերպիչը (Կենտկոմի քարտուղար, քաղկոմ—շրջկոմի քարտուղար, սկզբնական կազմակերպության կոմիտեյի քարտուղար, կամ կազմակերպիչ) և անդամակցություններ Պաշտպանության, պրոֆմիտիայի, Ֆիզկուլտի, Կարմիր խաչի պաշտպանական կազմակերպությունների ներկայացուցիչների:

ՌՏՔ ՇՏԱԲԸ ՊԱՐՏԱՎՈՐ Ե

1. Ապահովել ՌՏՔ ընդհանուր ղեկավարությունը, կազմել աշխատանքի միասնական պլան և հաստատել ստորին կազմակերպությունների կոնադուկտությունները:

2. Յեղնելով վերադաս օրգաններին հրահանգներից, սահմանել նորմաների ուսուցման և հանձնման ժամկետները:

3. Ռժանդակում է պաշտպանական կազմակերպություններին ՌՏՔ անցկացնելու համար ստեղծելու անհրաժեշտ նյութական քաղա:

4. Հայտնաբերում է աշխատանքի լավագույն փորձերը, ունում է հետ մնացող կազմակերպություններին, փոխանակելով նրանց հետ աշխատանքի լավագույն փորձերը:

5. Կատարում է հաշվառում և սրբազատում առաջադրվող կազմակերպություններին ու աշխատողներին, վորոնք աշխատանքի լավագույն փորձ են ցուցաբերել և լիովին կատարել են կոնադուկտությունները:

6. Սխտեմատիկաբար վերադաս մարմիններին աշխատանքի

ընթացքի մասին սահմանված ժամկետներին ներկայացնում են ինֆորմացիաներ և հաշվետվություններ:

ՌՏՔ (ամբողջ ծավալով) անմիջական կազմակերպիչը և ղեկավարը շրջաններում հանդիսանում են Պաշտպանության կազմակերպության շրջխորհուրդները, նրանց նախագահների անմիջական պատասխանատվությամբ, նրանք կատարում են հետևյալը:

1. Կապ են հաստատում ԼԿՅԵՄ շրջկոմի քարտուղարի հետ, պարզում են ընդգրկման յենթակա կոնտինգենտի քանակը և լուծում ՌՏՔ բոլոր խնդիրները:

2. ՌՏՔ առանձին տեսակների ուսուցման և նորմաներն ընդունելու համար, յուրաքանչյուր կայանում նշանակում ու ընտրում են առանձին ղեկավար:

3. Հաշվի առնելով յուրաքանչյուր վարժական կետի կարողությունը, կազմակերպում են ՌՏՔ անցկացնելու պլանը, ցույց տալով ով, վորտեղ, վոր ղեկավարի մոտ և վոր տեսակից պատրաստվում ու հանձնում է նորմաները:

4. Իրենց շրջանի սկզբնական կազմակերպությունների նախագահներին հասցնում համապատասխան պլան:

5. Ստանալով վարժականների ղեկավարներից համապատասխան տեղեկագրեր՝ ՌՏՔ արդյունքների տառնորյակի հաշվառում է կատարում:

6. Բարձր տիպի կոմպլեքսի ուսուցումը և նորմաների հանձնումը կատարվում է նույն կարգով առանձին ղեկավարների մոտ:

ԽՆԶ Ե ԱՆԵԼՈՒ ՊԱԶԱՎԻԱՔԻՄԻ ՍԿԶԵՆԱԿԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀԸ

Պաշտպանության սկզբնական կազմակերպության նախագահը, ԼԿՅԵՄ կոմիտեյի քարտուղարի հետ միասին կազմում է ձեռնարկության, հիմնարկության ներսում ՌՏՔ կազմակերպչական, նախապատրաստական բոլոր խնդիրները:

1. Ապահովում է շրջխորհուրդի կողմից պլանով նախատեսված կոնտինգենտի ընտրությունը:

2. Անմիջականորեն հսկում է շրջանի կոմիտեի անդամների և արտամիտեղծական աշխատավոր յերիտասարդության ՌՏՔ պատրաստությունը և նորմաների հանձնման գործին:

3. Կատարում է ՌՏՔ արդյունքների ամենօրյա անհատական հաշվառումը :

4. ՌՏՔ ընթացքի մասին շրջանային խորհուրդին սահմանված ժամկետներին հաշվետվութիւն ներկայացնում :

ՌՏՔ ծրագրային ուսուցումը և նորմաների ընդունումը կատարում են վարժական կետերի ղեկավարները, վորոնք անհատապես նշանակվում են Պաշտպանութիւն շրջխորհրդի նախագահի կողմից, վորոնք և պատասխանատու յեն ինչպես ուսուցման վորակի, այնպես եւ ՌՏՔ արդյունքների հաշվառման գործի համար :

9. ՌՏՔ ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՆՅՈՒԹԱԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎՈՒՄԸ

1. ՌՏՔ պատրաստութիւնը կազմակերպելու և նորմաները հանձնելու համար բոլոր պաշտոնական կազմակերպութիւններն այս նպատակի համար տրամադրում են իրենց վարժակայանները, դահլիճները, կաբինետները, լաբորատորիաները և այլն, իրենց ամբողջ և անհրաժեշտ կահավորումով :

2. Վարժական կետերի ղեկավարների վարձատրութիւն, նաև ուսումնական պիտույքներ գնելու ծախսերը կատարում են Պաշտպանութիւն, Կարմիր խաչի և Փիղկուլտ շրջադիտորհուրդները : Այս նպատակի համար Պաշտպանութիւն շրջադիտորհուրդները հիմնարկ-ձեռնարկների ղեկավարների հետ ուսումնական ծախքերը հոգալու համար փոխադարձ պայմանագրեր են կնքում :

3. Ուսուցման տեխնիկական կողմի ապահովումը (չենք, կահավորում) կատարում են սկզբնական կազմակերպութիւնների նախագահները, վարժական կետերի ղեկավարները :

7. ՌՏՔ ՀԱՇՎԱՌՈՒՄԸ ՅԵՎ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆԸ

Ուղղա-տեխնիկական քննութիւնների կարևորագույն ողակներից մեկը հանդիսանում է ուսուցման և քննութիւնների արդյունքների հաշվառման գրվածքը :

Հաշվառման և հաշվետվութիւն մեջ միասնականութիւն մտցնելու համար աշխատանքները պետք է տանել հետևյալ կերպ :

ԱՆՀԱՏԱԿԱՆ ՀԱՇՎԱՌՈՒՄ

Անհատական հաշվառումը (սովորողների աղբանուներով և ՌՏՔ առանձին տեսակների նկատմամբ) կատարում են .

1) Պաշտպանութիւն սկզբնական կազմակերպութիւնները :

2) Պաշտպանութիւն շրջանային խորհուրդները :

Պաշտպանութիւն սկզբնական կազմակերպութիւններն անհատական հաշվառումը կատարում են վարժական կետերի կոմիտեի տականների և աշխատավոր յերիտասարդութիւն ՌՏՔ գրքըլկներում կատարած նշումներից :

Նույն սկզբնական կազմակերպութիւնները յուրաքանչյուր տասնօրյակի վերջում Պաշտպանութիւն շրջխորհրդին են ներկայացնում քննութիւնները հանձնած անձանց ցուցակը, նշելով, թե վոր նորման է հանձնել և ինչ գնահատականով :

Շրջանային խորհուրդները, վարժական կետերի ղեկավարների կողմից շրջխորհուրդների նախագահներին ներկայացրած ցուցակների հիման վրա կատարում են անհատական հաշվառում :

Այդ ցուցակները, վորպես հիմնական փաստաթղթեր, Պաշտպանութիւն շրջխորհուրդները պահում են ուղղա-տեխնիկական քննութիւնների հատուկ գործում :

ՓԱՆԱԿԱԿԱՆ ՀԱՇՎԱՌՈՒՄ

Պաշտպանութիւն շրջխորհուրդներն անհատական հաշվառման ցուցակների հիման վրա կազմում ու ներկայացնում են Կ. խորհուրդ տասնօրյա տեղեկագրեր, նշելով .

1) ՌՏՔ-ով ընդգրկված կոմիտեականների և արտամիութենական աշխատավոր յերիտասարդների ընդհանուր թիվը :

2) Հանձնած նորմաների թիվն ըստ առանձին տեսակների :

Հ Ր Ա Ձ Գ Ա Յ Ի Ն Գ Ո Ր Ծ

ԱՌԱՋԻՆ ԱՍՏԻՃԱՆԻ ՎՈՐՈՇԻԼՈՎՅԱՆ ՀՐԱՁԳԻ ՆՈՐՄԱՆ

ՀՐԱՁԳԻ (ՄԿԶԲՆԱԿԱՆ ԴԱՍԱԿԱՐԳՈՒՄ)

Հեռակայությունը—15 կամ 25 մետր է:

Թիրախը—հեռակայությունը համապատասխան № 6/15 կամ № 6 (ՖԿԳԽ ցուցակի համաձայն):

Դրուքյունը—հրաձգության համար — պառկած, ձեռքից, հրացանային փոկը ոգտադրածելով:

Փամփուշտների քանակը—3 փորձնական և 5 քննական:

Ժամանակը—հրաձգության համար—համապատասխանորեն 3 և 5 րոպե:

Կատարման նորման—40 աչկո:

ԱՌԱՋԻՆ ԱՍՏԻՃԱՆԻ ՎՈՐՈՇԻԼՈՎՅԱՆ ՀՐԱՁԳԻ

Կատարումը թույլատրվում է սկզբնական դասակարգման նորմաները կատարածներին և 14 տարեկան հասակին հասած պիոներներին, վորոնք կատարել են Պատանի Վորոշիլովյան հրաձգի նորման:

Զեկքը—ՏՈԶ փոքրակալիբր հրացան, մոդել 8 կամ 9-ը, առանց կառուցողական փոփոխությունների. նշանոցային հարձա-րանքը—սահմանված տիպարի յե. նշանոցը—բաց կամ որթու-տիկական:

ԱՌԱՋԻՆ ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ

Հեռակայությունը—25 կամ 50 մետր:

Թիրախը—հեռակայություններին համապատասխան № 6 կամ № 7 (ՖԿԳԽ ցուցակի համաձայն):

Դրուքյունը հրաձգության համար—պառկած, ձեռքից, հրա-ցանային փոկը ոգտադրածելով:

Փամփուշտների քանակը—3 փորձնական և 5 քննական:

Ժամանակը հրաձգության համար—համապատասխանորեն 3 և 5 րոպե:

Կատարման նորման—բաց նշանոցով 25 մետրի վրա—43 աչ-կո, 50 մետրի վրա—40 աչկո, որթուտիկական նշանոցով 25 մետրի վրա—46 աչկո, 50 մետրի վրա—43 աչկո:

ՅԵՐԿՐՈՐԴ ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ

Հեռակայությունը—25 կամ 50 մետր:

Թիրախը—ԲԳԿԻ հրաձգությունների կուրսի № 9, հեռակա-յություններին համապատասխան փոքրացրած 12 կամ 6 անգամ:

Դրուքյունը հրաձգության համար—պառկած, ձեռքից, հրա-ցանային փոկը ոգտադրածելով:

Փամփուշտների քանակը—5 (առանց փորձնական փամփուշտ-ների):

Ժամանակը հրաձգության համար—ՏՈԶ-8 հրացանով — 55 վայրկյան, ՏՈԶ-7 հրացանով—50 վայրկյան, ՏՈԶ-9 հրացանով —45 վայրկյան:

Կատարման նորման—բաց նշանոցով 25 կամ 50 մետրի վրա —4 զիպում կերպարանին (Ֆիզուրին). որթուտիկական նշանո-ցով—25 կամ 50 մետրի վրա 5 զիպում կերպարանին:

Կատարման կարգը—հրաձիգը պատրաստվում է պառկած հրաձգության, զենքը լցրած չե (ՏՈԶ-9 յեղած ժամանակ պա-հետատուգիր լցրած է և զրված հրացանի միջի իր բնի մեջ), փակաղակը բաց է, հրացանի կոթը կոնատովին է: «Կրակ» հրա-մանով (սուլիչով) հինգ հաջորդական ձիգ է կատարում. վերո-հիշյալ ժամանակն անցնելուց հետո, «Կաց» հրաման (սուլիչ) է արվում, վորի համաձայն հրաձգությունը դադարեցվում է:

Նորման կատարելու համար 5 քննական ձիգ սահմանված ժամանակամիջոցում պարտադիր է զիպումների ցույց տված քա-նակից անկախ:

ՅԵՐԿՐՈՐԴ ԱՍՏԻՃԱՆԻ ՎՈՐՈՇԵԼՈՎՅԱՆ ՀՐԱՋԻԳԻ ՆՈՐՄԱՆ

Կատարումը թույլատրվում է առաջին աստիճանի Վորոշիլովյան հրաձգի նորման կատարածներին:

Ձեռքը—7,62 միլիմետր տրամաչափի հրացան 1891 թ. կամ 1891—1930 թ. թ. տիպարի, առանց կառուցողական փոփոխությունների նշանոցային հարմարանքները—սահմանված տիպարի. նշանոցը—բաց կամ որթոպտիկական:

ԱՌԱՋԻՆ ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ

Հեռակայությունը—300 մետր:

Թիրախը—ԲԳԿԲ հրաձգութայինների կուրսի № 9 (կրճ. քաշափ՝ շրջանների վրա):

Դրուքյունը հրաձգութային համար—պատկած, ձեռքից, հրացանային փոկն ոգտադործելով մութակիի (ստոյկա) վրայից:

Փամփուշտների քանակը—2 փորձնական, 5 քննական:

Ժամանակը հրաձգութային համար—փորձնական ձիգերի համար—2 րոպե, մութակիի (ստոյկայի) վրայից կրակի պատրաստվելու համար—10 վայրկյան և քննական ձիգերի համար—30 վայրկյան:

Կատարման նորման—բաց նշանոց յեղած ժամանակ—35 աչկո, որթոպտիկական նշանոց յեղած ժամանակ—40 աչկո:

Կատարման կարգը—վարժությունը կատարելուց առաջ հրաձիգը գրավում է իր տեղը կրակի գծի վրա, շարային կեցվածքի «Ձգաստ» դրությամբ (կրունկները միասին, հրացանը վոտքի մոտ, փամփուշտները փամփշտամանում—պայուսակում, փամփրշտամանը կոճկած): «Պառկած լցրու» հրամանով և այդ հրամանից 10 վայրկյան անցնելուց հետո հրաձիգը պետք է կրակի պատրաստվի, հրացանը լցնի, փակադակը փակի և կոթը կռան տակը վերցնի:

10 վայրկյանում կրակի պատրաստվելը կատարելուց հետո, «Կրակ» հրաման է տրվում: «Կրակ» հրամանից 30 վայրկյան անցնելուց հետո տրվում է «Կաց» հրամանը (սուլիչը):

Սահմանված ժամանակամիջոցում (10 վայրկյանում) կրակի պատրաստվելը չկատարելու դեպքում 2 թույլատրվող փորձերի ժամանակ (վոդլ վարժությունը կատարելու համար ամեն անգամ հրաձգարան դուրս գալու ժամանակ), հրաձգին չի թույլատրվում հրաձգություն կատարելու:

ՅԵՐԿՐՈՐԴ ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ

Հեռակայությունը—400 մետր:

Թիրախը—№ 3 (ՅԿԳԽ ցուցակի համաձայն):

Դրուքյունը հրաձգութային համար—պատկած, ձեռքից, հրացանի փոկն ոգտադործելով:

Փամփուշտների քանակը—3 փորձնական և 5 քննական:

Ժամանակը հրաձգութային համար—համապատասխանորեն 3 և 5 րոպե:

Կատարման նորմանը—բաց նշանոցի ժամանակ — 35 աչկո, որթոպտիկական նշանոցի ժամանակ—40 աչկո:

ՊԱՏԱՆԻ ՎՈՐՈՇԻԼՈՎՅԱՆ ՀՐԱՋԻԳԻ Ն Ո Ր Մ Ա Ն

ՆԱԽԱՊԱՏԱՐԱՍՏԱԿԱՆ ԴԱՍԱԿԱՐԳՈՒՄԸ ՓՈԲՐԱԿԱԼԻՔԻ
ՀՐԱՅԱՆԻՑ ԱՆՑ ԵՆ ԿԱՑՎՈՒՄ ՏԻՐՈՒՄ

Կանտարումը թղլլատրվում է այն պիտույքներին, վորոնք
կատարել են սկզբնական դասակարգման նորման փոքրակալիբր
հրացանով (տես «սկզբնական դասակարգումը հրացանի հա-
մար»):

Ձեմբը—ՏՈԶ փոքրակալիբր հրացան, մոդել 8 կամ 9-ը, ա-
ռանց կառուցողական փոփոխություններին:

Նշանոցային հարմարանքները—սահմանված տիպարի, նշա-
նոցը բաց:

Հեռակայությունը—25 մետր:

Դրուքյունը հրաձգության համար—պառկած, ձեռքից, հրա-
ցանային փոկն ոգտագործելով:

ԱՌԱՋԻՆ ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ

Թիրախը—№ 6 (Ֆիգից ցուցակի համաձայն):

Փամփուշտների քանակը—3 փորձնական և 5 քննական:

Ժամանակը հրաձգության համար—համապատասխանորեն 3.
և 5 րոպե:

ՓԵՐԿՐՈՐԴ ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ

Թիրախը—ԲԳԿԳ հրաձգությունների կուրսի № 12, 12 առ-
դամ փոքրաչիբր:

Փամփուշտների քանակը — 3 (առանց փորձնական փամ-
փուշտների):

Ժամանակը հրաձգության համար — մեկ րոպե, հՀալվելով
առաջին անգամ լցնելը:

Կատարման նորման—առաջին վարժության համար—42 աչ-
կո, յերկրորդ վարժության համար—3 ղիպում:

ՊԱՄ-ԿՈՄՊԼԵՔՍԻ ԱՌԱՋԻՆ ԱՍՏԻՃԱՆԻ ԿՐԾՔԱՆՇԱՆԻ ՆՈՐՄԱՆԵՐԻ ՅԵՎ ՊԱՇԱՆՋԻ ԱՂՅՈՒՍԱԿԸ

ՊԱՄ	ՏՂԱՄԱՐԴԻԿ	ԿԱՆԱՑԻ			
		18-25 տ.	25-35 տ.	35 տ. բարձր	17-25 տ. 25- 2 տ. 32 տ. բարձր
Վազք 100 մետր	13,5	14,0վ.	15,0 վ.	19,0 վ.	16,0 վ. 17,0 վ.
Վազք 500 մետր	—	—	—	1ր. 50վ.	2 ր. 2ր. 10վ.
Վազք 1000 մետր հրապարա- կում կամ 000 մետր վալրում	3ր. 10վ. 3ր. 10վ.	3ր. 15վ. 3ր. 40վ.	3ր. 30վ. 3ր. 50վ.	—	—
Վազք 1000 մետր վալրում	4մ. 50մմ.	4մ. 25մմ.	4 մ.	3մ. 50 մմ.	2մ. 25մմ. 2 մ.
Ցատկումներ լիկարությամբ	1մ. 25մմ.	1մ. 20մմ.	1մ. 15մմ.	1-05 մմ.	1,00մմ. 0-90 մմ.
Ցատկումներ բարձրությամբ	—	—	—	—	—
700 գրամ ծանրության նրո- նակի նետում հեռավորու- թյան վրա և 14 թ. ձեռքի նռնակի կազմությունն ու մարտական հատկություն- ները գիտենալը	37 մ.	35 մ.	30 մ.	25 մ.	20 մ.
Պոտոմադ	6*անգամ պրեկնստով	6 անգամ պրեկնստով	6 անգամ պրեկնստով	6 անգամ պրեկնստով	—
Պոտոմադից կախվելը, պարա- նի կամ ձողի վրայով մագլցում	—	—	—	5 մ.	3,5 մ. 2 մ.

№	ԳՆՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՏԵՍԱԿԸ	ՏՂԱՄԱՐԴԻԿ				ԿԱՆԱՑՔ		
		18-25 տ.	25-35 տ.	35 տ. և ավելի	17-25 տ.	25-32 տ.	32 տ. և ավելի	
8	32 կիլոգրամ փամփուշտի արկերով զենանից բարձրացնելու և առանց կանգ առնելու, շարժվել 100 մետր	4 անգամ 2ր. 20վ.	4 անգամ 2ր. 30վ.	4 անգամ 2ր. 40վ.	—	—	—	—
9	100 մետր (տղ ատանց ժամանակի, հրացանով կամ նռնակով ծառից 3 մետր	100 մ.	100 մ.	100 մ.	25 մ.	25 մ.	25 մ.	—
10	Բարձրությունից	պարտադիր է	պարտադիր է	պարտադիր է	—	—	—	—
11	Հեծանիվ 10 կիլոմետր փուշով և սովորական ճանապարհով (հեծանիվը կարելի չէ փոխարինել տրակտորը ղեկավարել իմանալով)	30	30	35	35	35	0	—
12	Կարողանալ թիավարել 1 կիլոմետր	պարտադիր է	պարտադիր է	պարտադիր է	—	—	—	—
13	Դահուկներ քիչ խորությամբ վայրում աղամարդկանց համար 10 կմ.	1,05	1,10	1,20	—	—	—	—
14	Կանանց համար 3 կիլոմետր Հարափայլի շրջաններում դահուկները փոխարինվում են ձիավարությամբ կամ ուղի մական յերթով աղամարդկանց համար 15 կիլոմետր	2	2,30	2,50	—	—	—	—
15	Կանանց համար 5 կիլոմետր Սարից դահուկներով ցած իջնել	—	—	—	1,1	1,1	1,1	—
16	Ամենուրյա մարմնամարզական վարժություններ	պարտադիր է	պարտադիր է	պարտադիր է	—	—	—	—
17	Հակազգով շարժվել 1 կիլոմետր, իմանալ հակաֆիլանդան պարտադիր լինելու	—	—	—	—	—	—	—
18	Ռազմա-քաղաքական ընդհանուր տեղեկությունները և կոփի տեխնիկական միջոցները իմանալով, փոխարինել և սովորությունները շարժվել պայթյուն հարմարվելու ու զորավարելու, ճեղքմամբ աղամարդկանց վերաբերյալ տեղեկությունները 1891 թ. հրապարակված	—	—	—	—	—	—	—
19	1-ին ոգնությունը դժբախտ պատահարներին, անակնկալ հիվանդությունների ժամանակ և փոխադարձ ոգնություն մարտում	—	—	—	—	—	—	—
20	Ֆիզիկական ինքնաստուգման հիմունքները իմանալով	—	—	—	—	—	—	—

№ №	ՔՆՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՏԵՍԱԿԸ	ՏՂԱՄԱՐԻԿ				ԿԱՆԱՅՔ	
		18-25 տ.	25-35 տ.	35 տ. բարձր	17-25 տ.	25-32 տ.	32 տ. բարձր
21	Ֆիզիկուլտ շարժման և ԿՍԻ-ի գործունեությունների ծանոթանալը						
22	Սանմիդիկուլմի կատարումը						
23	Հարվածային խմբի, արտագրուլ խմբի, ձեռնարկուլ խմբի և հասարակական աշխատանքի ընթացքում						

ՊԱՏՐԱՍՏ ՀԱԿՈՂԱՅԻՆ ՅԵՎ ՔԻՄԻԱԿԱՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ «ՀՈՔՊ» ՆՈՐՄԱՆԵՐԸ

Յերկրի քիմիական պաշտպանությունը պատրաստվելու խնդիրը Հայաստանի մեծ խնդիր է, բայց այդ դուրս է գալիս Կարմիր բանակի և Պաշտպանության իրավասություններից: Այդ խնդրի վրա պետք է աշխատի ամբողջ յերկրի:

Ապագա պատերազմի վտանգը կապիտալիստական պետությունների կողմից մեզ համար անկասկած է հանդիսանում, և այդ պատճառով ել մենք պետք է տարեցտարի ուժեղ թափով աշխատենք, բարձրացնելով մեր հակաքիմիական պաշտպանությունը:

(Պորհուրդների 7-րդ համագումարում արտասանած Մ. Ն. Տուխաչևսկու ճառից):

«ՊԱՏՐԱՍՏ ՀՈՔՊ» ՆՈՐՄԱՆԵՐԸ

I. ՆՈՐՄԱ. ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ՀՈՔՊ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ—4 ԺԱՄ

1. Իմանալ, թե բնակչությանն ինչի համար է հարկավոր հակողային և հակաքիմիական պաշտպանությունը, և Պաշտպանության խնդիրներն այդ բնագավառում:

2. Գաղափար ունենալ ողային հարձակման միջոցների և

ներանց գործողութեան բնույթի մասին. ա) ֆուգասային և բեկորային ուղիներ, բ) հրձիգ ուղիներ, գ) քիմիական ուղիներ և թ՛ն (թունավորող նյութերի) փոշիացումն ինքնաթիռներին:

3. Կարողանալ վորոշել արտաքին հատկանիշներով ու հոտով իսլրիտը, լյուիզիտը, ֆոսֆենը, քլորպիկրինը և ադամսիտը:

4. Իմանալ, թե ինչ պիտի անել ուղային տաղնապի և քիմիական վտանգի աղդանշաններով հասարակական ուղտադործման տեղերում, արտադրութեան մեջ, փողոցում և տանը: Կարողանալ տարբերել ուղային տաղնապի և քիմիական վտանգի աղդանշանները և կայուն թ՛ն-ով վարակված վայրը շրջապատելու նշանները:

5. Իմանալ, թե ուր և ինչպես պետք է հայտնել հրդեհներին և վնասվածներին մասին:

II. ՆՈՐՄԱ. ՀԱԿԱՔԻՄԻԱԿԱՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ—7 ԺԱՄ

6. Իմանալ, թե ինչի համար է ծառայում հակադաղը, ինչ դեր են խաղում նրա հիմնական մասերը, վորքան ժամանակ և ինչ թ՛ն-ից է նա պաշտպանում, իմանալ իր հակադաղի չափը: Յանկալի յե, վոր ՀՈՔՊ նորմաները յուրաքանչյուր հանձնող ունենա իր հակադաղը:

7. Կարողանալ. ա) կանոնավոր հազնել հակադաղը 5 վայր-կյանի ընթացքում, բ) հակադաղը հազած մնալ հանդիստ վիճակում մեկ ժամ կամ չարժման (աշխատանքի) մեջ 30 րոպե, գ) հայտնաբերել հակադաղի անսարքութիւնը և ոգտվել անսարք հակադաղով, յեթե փչացած է ներշնչման կափուլը և ծալքավոր խողովակը, արտաշնչման կափուլը և կորդակը, դ) հակադաղը հանել, չորացնել, կանոնավոր ծալել և պայուսակի մեջ դնել, ե) ծխահարման կամերի մեջ գտնվել 5 րոպե, դրանցից առնվազն 5 վայրկյան հակադաղը հանած:

8. Իմանալ, թե ինչպես սարքավորել դադապաստանը շենքի մեջ և ինչպես դրանով ոգտվել:

9. Կարողանալ ԿԹՆ (կայուն թունավորող նյութերով) վարակված վայրից դուրս գալ, ոգտվելով առձեռն նյութերով:

10. Իմանալ, թե ինչպես պահպանել սննդամթերքները և տնային գործածութեան իրերը և ինչպես պիտի վարվել թ՛ն վարակված իրերի և մթերքների հետ:

11. Իմանալ ԿԹՆ դադահանման հիմնական միջոցներն ու յեղանակները:

III. ՆՈՐՄԱ. ԲԺՇԿԱ-ՍԱՆԻՏԱՐԱԿԱՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ—4 Ժ.

12. Իմանալ վնասվածքի հատկանիշները և կարողանալ փոխադարձ ոգնութիւն ցույց տալ վնասվածքների ժամանակ. ա) հեղձուցիչ թ՛ն-ով—քլորով, ֆոսֆենով, բ) հանրաթունավոր թ՛ն-ով — կապտաթթվով, չմուղազով, գ) դրդուիչ թ՛ն-ով — ադամսիտով, քլորացետոֆենոնով, դ) պալարական ներգործութեան թ՛ն-ով—իսլրիտով, լյուիզիտով:

13. Կարողանալ. ա) ոգտվել անհատական սանիտարական և հակաիսլրիտային ծրարներով, բ) հեռացնել մաշկից իսլրիտի կաթիլները և աչքերը լվանալ, գ) արհեստական շնչառութիւն կատարել ըստ Սիլվեստրի և Եեֆֆերի, դ) կանգնեցնել արյունահոսութիւնը և հասարակ վիրակապ դնել 2—3 րոպեյի ընթացքում, ե) տեղափոխել վնասվածին—վիրավորին, դաղով թունավորվածին, առանց պատգարակի յերկու մարդով:

Ծանոթութիւն.—ՊԱՍՊ-ի նորմաները հանձնած անձինք բժշկա-սանիտարական նորմաները չեն հանձնում:

IV. ՆՈՐՄԱ. ՀԱԿԱՀՐԴԵ ՀԱՅԻՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ—3 ԺԱՄ

14. Իմանալ, թե ինչ միջոցառումներ պիտի անցկացնել տանը, արտադրութեան մեջ հրդեհներ առաջանալու վտանգը պահպանելու համար:

15. Իմանալ, թե ինչպես պաշար մղել հրձիգ ուղիներից հրդեհ բռնկվելու դեմ:

16. Կարողանալ ոգտվել հրչեջներով (կրակմարիչներով), ավազով և այլ առձեռն միջոցներով՝ հրդեհը հանգցնելու ժամանակ:

V. ՆՈՐՄԱ. ՏԱՆՆ ՀՈՔՊ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՄԸ—2 ԺԱՄ

17. Իմանալ տան ՀՈՔՊ լիազորի խնդիրը:

18. Իմանալ ինքնապաշտպանութեան խմբակի դերն ու խնդիրները:

Ի՞նչ ԿԱՐԴԱԼ «ՊԱՏՐԱՍՏ ՀՈՔՊ» ՆՈՐՄԱՆԵՐԻՆ ՊԱՏՐԱՍՏ-
ՎԵԼՈՒ ՅԵՎ ՀԱՆՁՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Հայերեն լեզվով

1. Մաքսիմենկո—Հակոբյան ինքնապաշտպանության խմբակներ:
2. Յենյուկով—Հակաքիմիական պաշտպանություն:
3. Ռադմական տեխնիկա:

ԿԱՆՈՆԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ

ՊԱՋԱՎԻԱՔԻՄԻ «ՊԱՏՐԱՍՏ ՀՈՔՊ» ԿՐԾՔԱՆՇԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

1. «Պատրաստ ՀՈՔՊ» կրծքանշանն իրավունք ունեն ստանալու Պաշտպանության անդամները:

«Պատրաստ ՀՈՔՊ» կրծքանշան ստանալու համար անհրաժեշտ է.

ա) Լինել հարվածային արտադրության մեջ, իսկ ընտանիքների անդամների համար լինել ինքնապաշտպանության խմբակի հարվածային:

բ) Լինել Պաշտպանության ակտիվ անդամ իր տան, Փարբիկայի, գործարանի, կոլտնտեսության, դպրոցի, հիմնարկության ՀՈՔՊ աշխատանքի վերաբերմամբ:

գ) Հանձնել «Պատրաստ ՀՈՔՊ» բոլոր նորմաները, վորը սահմանված է ԽՍՀՄ Պաշտպանության Միության կենտրոնական խորհրդի կողմից:

դ) Պահպանել սեփական սարքերի հակադադ:

ե) Մաքուր և սարքին պահել սեփական բնակարանը և աշխատելու տեղը:

զ) Ամենօրյա կենցաղում պահպանել անձնական առողջապահության կանոնները:

2. «Պատրաստ ՀՈՔՊ» կրծքանշանը տալիս են Պաշտպանության շրջանային (քաղաքային) խորհուրդները, Պաշտպանության սկզբնական կազմակերպությունների կողմից «Պատրաստ ՀՈՔՊ» նորմաները հանձնողի հաշվառման քաղաքում ներկայացնելուց հետո, վորը պիտի ստորագրված լինի նորմաներն ընդունող հրահանգի և Պաշտպանության խորհրդի այն անդամի կողմից, վորը պատասխանատու չէ «Պատրաստ ՀՈՔՊ» նորմաներն ընդունելու համար:

3. «Պատրաստ ՀՈՔՊ» կրծքանշան ունեցողներն ոգտվում են հետեյալ իրավունքներով.

ա) Առավելություն ստանալու ուրիշներին նկատմամբ Պաշտպանության ՀՈՔՊ կուրսերն ու դպրոցները մտնելու ժամանակ:

բ) Առանց հերթի հակադադ ձեռք բերելու ընտանիքի անդամների համար և 10 տոկոս զեղջ ստանալու Պաշտպանության զինուժի հակադադի նորոգման ու զննության համար վճարելու ժամանակ:

գ) Ձրի հաճախելու Պաշտպանության ՀՈՒՊ ցուցահանդեսները:

դ) 25 տոկոս զեղջ ստանալու անդամավճարից՝ ՀՈՒՊ ակումբի անդամ դառնալու ժամանակ:

ե) Իրավունք ստանալու մասնակցել բոլոր այն մրցակցություններին, վորոնք անց են կացնում Պաշտպանության կազմակերպությունները ՀՈՒՊ գծով:

«Պատրաստ ՀՈՒՊ» կրճառնալստ ստանալը չի կապված վորևէ հատկացումների հետ:

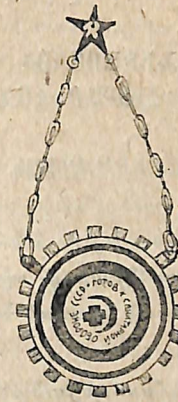
4. «Պատրաստ ՀՈՒՊ» կրճառնալստ տրվում է 2 տարի ժամանակով, վորից հետո տեղի յե ունենում նորմաների վերահանձնում և, նորմաները չհանձնելու և այս կանոնադրության § 1 «ա», «բ», «գ», «ե» կետերից մեկը չկատարելու դեպքում, կրճառնալստ ունեցողը զրկվում է այն կրելու իրավունքից:

5. «Պատրաստ ՀՈՒՊ» կրճառնալստ հետ է վերցվում Պաշտպանության շրջանորդի վորոգմամբ այնպիսի արարքների համար, վորոնք վարկաբեկում են Պաշտպանության անդամի և խորհրդային քաղաքացու կոչումը:

Կ Ա Ն Ո Ն Ա Դ Ր Ո Ւ Թ Յ Ո Ւ Ն

«ՊԱՍՊ» («ՊԱՏՐԱՍՏ ՍԱՆԻՏԱՐԱԿԱՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ»)

ԿՐԾՔԱՆՇԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

1. Սանիտարական և ռազմա-տեխնիկական գիտելիքների մասնաշաղկան պրոպագանդի և բանվորներին, բանվորուհիներին, կոլտնտեսականներին, կոլտնտեսուհիներին և բոլոր աշխատավորներին՝ Կարմիր Սաչի ակտիվ աշխատանքին ավելի լայն ներգրավելու նպատակով մտցվում է ՊԱՍՊ («Պատրաստ սանիտարական պաշտպանության») հատուկ կրճառնալստ, վորի ստանալու համար պարտադիր է նորմաների հանձնումը հալաքական ցուցակի համաձայն:

2. ՊԱՍՊ կրճառնալստ տրվում է բոլոր աշխատավորներին՝ 18 տարեկան և ավելի մեծ հասակում, վորոնք զրկված չեն ընտրական իրավունքներից և հանձնել են բոլոր նորմաները ցուցակի համաձայն անհատորեն կամ կոլեկտիվ կերպով:

3. ՊԱՍՊ կրճառնալստ ստացած անձանց կարելի յե ոգտագործել վորպես սանիտարական պոստերի պետեր՝ ցելվում, կոլտնտեսությունում, ՄՏԿայանում, հանքահորերում, բնակավայրակոոպներում, բարակներում (տաղավարներում), տրանսպորտում և այլն:

4. Լայն մասնաշաղկան աշխատանքի ծավալումը ՊԱՍՊ կրճառնալստի շուրջը և ՊԱՍՊ կրճառնալստի համար զննությունների կազմակերպումը զբվում են Կարմիր Սաչի և Կարմիր Մահիկի ընկերությունների վրա, վորոնք խորհրդային, կոմյերիտական և

հասարակական կադմակերպությունների ակտիվ ոժանդակությամբ պարտավոր են ապահովել աշխատավորների համար ՊԱՍՊ կրթականների նորմաները հանձնելու համար կուրսերի և անհատներն պատրաստվելու հնարավորությունը:

ՊԱՍՊ (ՊԱՏՐԱՍՏ ՍԱՆԻՏԱՐԱԿԱՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ)
ԿՐԾՔԱՆՇԱՆ ՍՏԱՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ՀԱՆՁՆԵԼԻԻ ՆՈՐՄԱՆԵՐԸ

I. ՌԱԶՄԱ-ՍԱՆԻՏԱՐԱԿԱՆ ԿՈՄՊԼԵԿՍ

1. Իմանալ առաջին ոգնություն անհատական ծրարի բովանդակությունը և կարողանալ նրանով ոգտվել:

2. Իմանալ պանիտարական պոստի պետի պայուսակի բովանդակությունը:

3. Կարողանալ արյունհոսությունը կանգնեցնել սեղմելով, վորտանի և սեղմանի միջոցով:

4. Կարողանալ հասարակ վերակապ դնել 2—3 բոպեյի ընթացքում:

5. Կարողանալ բարդ վերակապ դնել (կոտրվածքի դեպքում բեկակալ դնելով) 8—10 բոպեյում:

6. Կարողանալ արհեստական չնչառություն կատարել ըստ Սիլվեստրի և Շեֆֆերի:

7. Կարողանալ ձեռքերից հասարակ և բարդ «փական» սարքել վնասվածին տեղափոխելու համար:

8. Կարողանալ պատգարակը փաթաթել և բաց անել:

9. Կարողանալ պատգարակային ողակի կադմում վնասվածին պատգարակի վրա դնել և նրան տեղափոխել պատգարակով 500 մետր հեռավորությամբ 10 բոպեյում:

10. Կարողանալ առաջին ոգնություն ցույց տալ այրվածքներ, ցրտահարություն, խեղդվելու, ուշաթափություն, արևահարություն, ընկնալորություն, նոպաների, երկտրական հոսանքով վնասվելու դեպքերում:

11. Կարողանալ պուլսը գտնել ու հաշվել:

12. Կարողանալ հիվանդի ջերմությունը չափել:

13. Իմանալ, թե ինչ է սանիտարական հետախուզությունը:

II. ՀՈՊ ՍԱՆԻՏԱՐԱԿԱՆ ՈՒԹՅԱՆ ԿՈՄՊԼԵԿՍ

1. Իմանալ իսկրիտի նկատմամբ մաշկի ամենից շատ զգայուն տեղերը:

2. Իմանալ իսկրիտի ներգործությունը մարդու մաշկի վրա:

3. Կարողանալ ինքնողնություն և փոխադարձ ոգնություն ցույց տալ մարդու մաշկի վրա, իսկրիտի կաթիլներ ընկնելու դեպքում:

4. Կարողանալ ոգնություն ցույց տալ վնասվածին, նրա ամբողջ մարմնի վրա իսկրիտի կաթիլներ թափվելու դեպքում:

5. Իմանալ հեղձուցիչ ԹՆ-ով (քլոր, ֆոսգեն) թունավորման հատկանիշները և կարողանալ այդ վնասվածքների դեպքում ինքնողնություն և փոխադարձ ոգնություն ցույց տալ:

6. Իմանալ հանրաթունավոր ԹՆ-ով (կապտաթթու, չմուլազադ) վնասվելու հատկանիշները և կարողանալ ինքնողնություն և փոխադարձ ոգնություն ցույց տալ այդ վնասվածքների դեպքում:

7. Իմանալ BH հակազադի կառուցվածքը:

8. Կարողանալ իր վրա հադնել հակազադը 5 վայրկյանում:

9. Կարողանալ հակազադը հադցնել վնասվածին:

10. Կարողանալ հակազադը հադած աշխատել մինչև 30 բոպեյ:

11. Կարողանալ հակազադը հադած վնասվածին պատգարակով տեղափոխել, պատգարակային ողակի կադմում մինչև 500 մետր հեռավորությամբ 10 բոպեյում:

12. Իմանալ, թե ինչպես ոգտվել անսարք հակազադով:

13. Իմանալ բնակելի շենքերը զադապատանների համար հարմարեցնելու կանոնները:

Մանրություն.— ՀՈՊ-ի 5 նորմաները հանձնած անձինք չեն հանձնում ՀՈՊ անգրադիտություն կոմպլեքսը:

III. ԲՆԱԿԱՐԱՆԻ ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹՅԱՆ ԿՈՄՊԼԵԿՍ

1. Իմանալ, թե ի՞նչ է խորանարդությունը (կուբատուրա) և ինչպե՞ս վորոշել այն:

2. Իմանալ, թե ի՞նչ է հովահարությունը և ինչպե՞ս նրանից ոգտվել:

3. Իմանալ աշխատանքային և բնակելի շենքերի ջերմատի-
ճանի և լուսավորության սանիտարական նորմաները:

4. Իմանալ աշխատանքային և բնակելի շենքերի մաքրելու
կանոնները:

5. Իմանալ դուզարանները մաքուր պահելու կանոնները:

6. Իմանալ, թե ինչպես վարակազերծել դուզարանները, աղ-
բափոսերը և աղբարկղները:

7. Իմանալ յերկաթուղու կայարանները, նավահանգիստնե-
րը, վազոնները, շոգենալները և այլն մաքուր պահելու կանոն-
ները:

IV. ՄՆԵԴԻ ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹՅԱՆ ԿՈՄՊԼԵՔՍ

1. Իմանալ սննդամթերքներին առաջադրվող լավորակու-
թյան պահանջները:

2. Իմանալ սննդամթերքները պահելու կանոնները:

3. Իմանալ այն հիվանդությունները, վոր փոխանցվում են
սննդամթերքների միջոցով:

4. Իմանալ այն հիվանդությունները, վոր փոխանցվում են
ճանճերի միջոցով:

5. Իմանալ այն հիվանդությունները, վոր փոխանցվում են
հում ջրի միջոցով:

6. Իմանալ խոհանոցները, ճաշարանները և բուֆետները մա-
քուր պահելու կանոնները:

7. Իմանալ, թե ինչի համար ե կատարվում հասարակական
սննդի աշխատողների սիստեմատիկ բժշկական քննությունը:

8. Իմանալ ճանապարհին կերակրվելու առողջապահության
կանոնները:

V. ԱՆՁՆԱԿԱՆ ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹՅԱՆ ՅԵՎ ՖԻԶԿՈՒԼՏՈՒՐԱՅԻ ԿՈՄՊԼԵՔՍ

1. Իմանալ յեղունգները, մաշկը, մազերը, բերանի խոռոչը
և ատամները խնամելու կանոնները:

2. Իմանալ, թե ինչպես պետք է ճիշտ ոգտվել արևից:

3. Իմանալ, թե ինչպես պետք է կանոնավոր կերպով ջրից
ոգտվել լողանալու համար:

4. Իմանալ հագուստին և վոտնամաններին ներկայացվող ա-
ռողջապահական պահանջները:

5. Իմանալ նախաղողաչական (պրոֆիլակտիկ) միջոցառում-
ները պարադիտային տիֆերը կանխելու համար:

6. Իմանալ, թե ինչ է ախտահանումը և միջատաջնջումը:

7. Կարողանալ սովորեցնել կիրառել միջատաջնջման նպատակ-
ների համար:

8. Իմանալ, թե ինչ է սանմշակումը:

9. Իմանալ, թե ինչ են նախաղողաչական սրսկումները:

VI. ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԿՈՄՊԼԵՔՍ

1. Իմանալ ԽՄՀՄ Կարմիր Խաչի և Կարմիր Մահիկի ընկե-
րությունների հասարակական-քաղաքական խնդիրները՝ յերկրի
սոցիալիստական շինարարության և սանիտարական պաշտպանու-
թյան ամրապնդման ժամանակակից ետապում:

2. Իմանալ խորհրդային Կարմիր Խաչի և Կապիտալիստական
Կարմիր Խաչի ընկերությունների արմատական տարբերությու-
նը:

3. Իմանալ Կարմիր Խաչի (Կարմիր Մահիկի) սանպոստի
խնդիրները ձեռնարկություններում (խորհանդեսություններում,
ՄՏԿայաններում, կոլտնտեսություններում), ԲԳԿԳ մասերում,
խորհրդային հիմնարկություններում, դպրոցներում, ԲՈՒՀ-
ներում, բնակավարձկոտայներում և այլն:

4. Ակտիվ աշխատանք տանել իր ձեռնարկության, խորհ-
անդեսության, ՄՏԿ-ի, կոլտնտեսության և այլոց Կարմիր Խաչի
բջիջում:

ՆՈՐՄԱՆԵՐԻ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄԸ ՅԵՎ ՀԱՆՁՆՈՒՄԸ

Աշխատավորներին պատրաստելը նորմաների հանձնման հա-
մար և նորմաներն ընդունելը դրվում է ԿԽ և ԿՄ կոմիտեների
վրա:

Նորմաները պատրաստելու և հանձնելու բաղա յեն հանդի-
սանում սանպոստների պետերի կուրսերը, ռազմա-սանիտարական
վարժակալանները (ՈՍՎԿ), բժշկական քույրերի կուրսերը, հի-

վանդանոցները, պոլիկլինիկաները, առողջապահական կայանները ձեռնարկություններում:

Կարմիր խաչի և Կարմիր Մահիկի կոմիտեները պարտավոր են նորմաների պատրաստումն ու հանձնումն ապահովել ղեկավարներով, գրականությամբ, ուսումնական գույքով: Նորմաները պատրաստելու և հանձնելու գործին յուրաքանչյուր ներկայացած անձնավորություն ստանում է քննական քարտ, վորը բոլոր նորմաները հանձնելուց հետո, վերադարձվում է Կարմիր խաչի և Կարմիր Մահիկի կոմիտեին, իսկ նորմաները հանձնողին տրվում է ՊԱՍՊ կրճառնաչան և սահմանված ձևի վկայական:

Նորմաների ընդունումը կատարվում է՝ ԿԽ/ԿՄ կոմիտեի, կոմյեբիտական կազմակերպության ներկայացուցիչներից և ղեկավարից կազմած հանձնաժողովում:

ԱՎԻԱՑԻՈՆ ՍՊՈՐՏ

ԾՐԱԳԻՐ ՈՒ ՄԵԹՈԴԱԿԱՆ ՑՈՒՑՈՒՄՆԵՐ

ՌԱԶՄԱ-ՏԵԽՆԻԿԱԿԱՆ ԳՆՆՈՒԹՅԱՆ, ԱՎԻԱՄՈՏՈՐԻ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹՅԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՄԱՆ ԿԱՐԳԻ ՄԱՍԻՆ

Ավիամոտորի ուսումնասիրությունը 45 ժամվա ծրագրով պետք է կազմակերպել Պաշտպանության բոլոր անբաժանելի, զսլոցներին կից, քաղաքացիական ուղային տորմիլի ուղանալահանգիստներին, ԲԳԿԳ ռազմա-ուղային ուժերի մասերին կից և այն բոլոր տեղերում (ակումբներում, պաշտպանության տներում), վորոնք ունեն՝ ավիակաբիմոտներ և բավական քանակությամբ ավիամոտորի վերաբերյալ պրակտներ և մեկ (վորպես միմիում) հատ ավիամոտոր M—11:

1. Ծրագրին անցնելու համար պետք է կազմակերպել խմբակներ, յուրաքանչյուրը 25—30 մարդուց բաղկացած*): Ցուրաքանչյուր խմբակ պետք է ղեկավարի խմբակի ալադը, վորի պարտականությունն է՝ կատարել պարապմունքների հաճախելության հաշվառումը, կազմել ու հայտնել պարապմունքներին ժամերը, դասատուի ցուցումով պատրաստել մոտորի ուսումնասիրության համար հարկավոր ձեռնարկներն ու մասերը:

2. Մոտորի ուսումնասիրության պարապմունքները խմբակներում պետք է անցկացնել յուրաքանչյուրը 3-ական ժամ, այն հաշվով, վոր մեկ ամսվա ընթացքում (պարապմունքներն տեղի տննան յերկու որը մեկ անգամ) ծրագրին անցած լինի: Ավելի յերկար ժամանակում ծրագրին անցնելը չի հանձնարարվում, վորովհետև այդ կհեռացնի ժամկետը և այդպիսով կարող է խմբակի կազմում մեծ հոսունություն առաջանալ:

3. Պարապմունքները, վորպես կանոն, պետք է անցկացնել մոտորի կամ պրակտիկ մոտ: Ղեկավարը պետք է, վորքան հնա-

*) Ավիամոտորն արդեն իմացող անձնավորությունները կարող են անհատորեն քննություն տալ:

բավոր է, խուսափի բարդ փորձույաների միջոցով բացատրու-
թյուններ տալուց, աշխատելով բացատրությունները կառուցել
պարզ ձևով և անպայման ցույց տալով մոտորի առանձին մա-
սերը և նրանց համադրժակցությունը:

Մոտորն ուսումնասիրող բոլոր անձնավորությունները պետք
է շարունակ դրի առնեն իրենց տետրերում ղեկավարի բոլոր բա-
ցատրությունները:

Յուրաքանչյուր պարապմունքի վերջում ղեկավարը պետք է
նշումներ անի սովորողների յուրացման մասին և առաջադրու-
թյուններ տա հետևյալ դասի համար, անպայման մատնանշելով
դասագրքի էջերը կարգալու համար:

Հաշվի առնելով այն հանգամանքը, վոր տեղերում անհրա-
ժեշտ քանակությամբ դասագրքեր չկան, նպատակահարմար է
նյութի նախնական խմբակային մշակում կազմակերպել 5—6
մարդուց բաղկացած խմբակներում տանը կամ անբոակումբում:
Բոլոր անբոակումբները պետք է հաշվի առնեն իրենց ունեցած
գրականությունը մոտորների վերաբերյալ և ձեռք առնեն բոլոր
միջոցները՝ նպատակահարմար ոգտագործման համար:

4. Պարապմունքները կարող են ղեկավարել միայն այն ան-
ձինք, վորոնք մասնագիտական պատրաստություն ունեն և ինք-
ները լավ գիտեն մոտորը և նրա չահագործումը (ճարտարա-
գետներ, ավիատեխնիկներ, վորձված, հմուտ ուղաչու—հրահան-
գիչներ և այլն):

5. Ծրագիրն անցնելու ժամանակ խմբակի բոլոր սովորողնե-
րը պարտավոր են ամբողջ ծրագրի ծավալով անհատական ֆննու-
թյուններ տալ խմբակի ղեկավարներին և այդ մասին ստանալ
տեղեկանքներ, վորոնց պատճենները պետք է պահվեն անբո-
ակումբների գործերում:

6. Հաշվի առնելով մոտորի քննություն տալու չափազանց
լարված ժամկետները, Պաշտպանության անբոակումբները և կոմ-
յերիամիությունների տեղական կազմակերպությունները պետք է ան-
հապաղ ձեռնարկեն խմբակների համալրման ու կազմակերպման
գործը:

Այն բոլոր անձնավորությունները, վորոնք ցանկություն են
հայտնել մոտորի և ինքնաթիռի ուսումնասիրության գործում
ավելի կատարելագործվելու, անբոակումբին կից այդպիսիներին
համար պետք է կազմակերպվեն հատուկ խմբակներ:

ՄԵԹՈԴԱԿԱՆ ՑՈՒՑՈՒՄՆԵՐ

ԿՈՄՅԵՐԻՏԱՐԻՈՒԹՅԱՆ ՌԱԶՄԱ—ՏԵԽՆԻԿԱԿԱՆ ՓՆՆՈՒԹՅՈՒՆ-
ՆԵՐԻ ԿՈՄՊԼԵԿՍԻ, ՊԱՐԱՇՅՈՒՏԻԶՄԻ, ԿՈՄՅԵՐԻՏԱԿԱՆՆԵՐԻ
ՑԵՎ ԱՐՏԱՄԻՈՒԹԵՆԱԿԱՆ ՑԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹՅԱՆ ՊԱՏՐԱՍ-
ՏՈՒԹՅԱՆ ՑԵՎ ՓՆՆՈՒԹՅՈՒՆ ՏԱԼՈՒ ԿԱՐԳԻ ՄԱՍԻՆ

1. ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՀԱՏՎԱԾ

Պարաչյուտային սպորտը հանդիսանում է սլոլետարական
յերիտասարդության սպորտի բարձրագույն տեսակը, վորը մշա-
կում է լավագույն հատկությունները՝ համարձակություն, ճիշտ
հաշվարկ և կամքի ուժ:

2. ԹՈՒԶՔՆԵՐԻ ՏԵԽՆԻԿԱՆ

Աշտարակից թռիչք կատարելուց առաջ հրահանգիչը հազցը-
նում է թռչողի վրա կախանավոր սխտեմը, հարմարեցնում է
այն նրա հասակին և թռչողին ուղարկում է աշխատանքային
հարթակը: Հարթակի վրա կախանավոր սխտեմը յերկու կետերի
(կարաբինների) միջոցով միացվում է պարաչյուտի հետ: Հրա-
հանգչի ազդանշանով թռչողը ձախ կամ աջ վորտով թեթևակի
թափ է առնում հատակից և թռիչք է կատարում:

Իջնելու ժամանակ անպայման պահպանել հետևյալ պայման-
ները:

ա) վոտներն անպայման միասին պահել և միևնույն բարձրության վրա.

բ) գետնին իջնել վոտների յերկու թաթերի վրա.

գ) մարմնի իրանն ուղիղ պահել առանց կռանալու.

դ) իջնելու ժամանակ անպայման նայել դեպի ցած, գետնին իջնելու տեղին:

Պարաշյուտային աշտարակից յուրաքանչյուր թռչող պետք է նախորոք ծանոթանա պարաշյուտային գործի թեորիային: Դրա համար հրահանգիչը, նախքան խմբակին թռիչքներ կատարելու թույլտվություն տալը, պետք է բոլորին ծանոթացնի մարզային պարաշյուտի կառուցվածքի հետ, ցույց տա պարաշյուտի տեղավորումը, աշտարակային և մարզային պարաշյուտների տարբերությունը և բացատրի, քե ինչպես են կատարվում պարաշյուտային քոնիչֆներն, ինքնաքիռներից և ինչպես է կատարվում քոնիչֆն աշտարակից: Այս վողջ համառոտ տեսական կուրսը հրահանգիչն անց է կացնում ամբողջ խմբակի հետ միաժամանակ և այն հաշվով, վոր խմբակի յուրաքանչյուր անդամ սկզբնական զաղափար ունենա ինքնաթիռից և աշտարակից կատարվող պարաշյուտային թռիչքների մասին:

Հանձնարարվում է պարապմունքների համար ձեռք բերել պարաշյուտային թռիչքների վերաբերյալ ուսումնական պլակատներ:

3. ԻՆՉՊԵՍ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԵԼ ԿՈՄՅԵՐԻՏԱԿԱՆ ԽՄԲԱԿՆԵՐԻ ԹՈՒԶԳՆԵՐԻ ՀԱՆՁՆՈՒՄԸ

Հրահանգիչը վերահիշյալ ծրագրով վողջ խմբակի հետ անց է կացնում նախնական տեսական պարապմունք (յուրաքանչյուր խմբակում 30 մարդուց վող ապելի): Հենց այնտեղ ել նշանակվում է թռիչքներ կատարելու ժամանակը:

Հաշվի առնելով, վոր պարաշյուտային թռիչքները բարձր կարգապահություն են պահանջում, անհրաժեշտ է աշտարակի մոտ պարապմունքներն անցկացնել հետևյալ կերպ.

ա) թռիչք կատարողների խմբակը պետք է աշտարակի մոտ զա անպայման շարքով, ալագի հրամանատարությունից, վորն իր ձեռքին պիտի ունենա խմբակի ցուցակը.

բ) բոլորը պետք է ուղադրությունից լսեն հրահանգչի ցուցումները թե՛ գետնի և թե՛ ալխատանքային հարթակի վրա.

գ) թռիչքներ կատարելու ժամանակ ճշտորեն կատարել հրահանգչի բոլոր ցուցումները:

Հաշվի առնելով, վոր յուրաքանչյուր պարաշյուտ 3 կախանավոր սխտեմ ունի, ապա կարելի է շատ արագ անցկացնել վողջ խմբակը: Հրահանգիչը յուրաքանչյուր թռիչքից հետո ցուցակում նշում է անում, թռիչքի գնահատականը տալով և ստանալարտ տեղեկանք է տալիս հետևյալ ձևով.

Տ Ե Ղ Ե Կ Ա Ն Ք

Ընկ. թռիչք է կատարել պարաշյուտային աշտարակից:

Քննությունն ընդունել է
(Ստորագրություն)

Ամիս, ամսաթիվ, տարի, վայր.

Տեղեկանքների արմատները հաշվառման համար պահվում են հրահանգչի մոտ:

Ծանոթություն.—Քննություններ ընդունել իրավունք ունի միայն պարաշյուտային աշտարակի հրահանգիչը, վորը պաշտոնական վկայական ունի. այդ վկայականները տալիս են տեղական և ամենամոտիկ անոտակումքների պետերը կամ Պաշտվաքի մարզային կազմակերպությունների ավիաբաժինների պետերը:

4. ՊԱՐԱՇՅՈՒՏԱՅԻՆ ԱՇՏԱՐԱԿԻ ՀՐԱՀԱՆԳՉԻ ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Հաշվի առնելով, վոր յուրաքանչյուր աշտարակ կարող է ալխատել համարյա թե ամբողջ ուր ու գիշեր, անհրաժեշտ է, վոր յուրաքանչյուր աշտարակին ամրացված լինեն այդ ալխատանքի համար հատկապես պատրաստված առնվազն յերեք հրահանգիչ:

Հրահանգիչը պարտավոր է.

1. թռիչքներ կատարելու ժամանակ խստորեն հետևել կար-

ա) վոտներն անպայման միասին պահել և միևնույն բարձրութեան վրա.

բ) գետնին իջնել վոտների յերկու թաթերի վրա.

գ) մարմնի իրանն ուղիղ պահել առանց կռանալու.

դ) իջնելու ժամանակ անպայման նայել գետին ցած, գետնին իջնելու տեղին:

Պարաշյուտային աշտարակից յուրաքանչյուր թռչող պետք է նախորոք ծանոթանա պարաշյուտային գործի թեորիային: Դրա համար հրահանգիչը, նախքան խմբակին թռիչքներ կատարելու թույլտվութիւն տալը, պետք է բոլորին ծանոթացնի մարզային պարաշյուտի կառուցվածքի հետ, ցույց տա պարաշյուտի տեղավորումը, աշտարակային և մարզային պարաշյուտների տարբերութիւնը և բացատրի, թե ինչպես են կատարվում պարաշյուտային քռիչքներն ինքնաթիռներից և ինչպես են կատարվում քռիչքն աշտարակից: Այս վողջ համառոտ տեսական կուրսը հրահանգիչն անց է կացնում ամբողջ խմբակի հետ միաժամանակ և այն հաշվով, վոր խմբակի յուրաքանչյուր անդամ սկզբնական զաղափար ունենա ինքնաթիռից և աշտարակից կատարվող պարաշյուտային թռիչքների մասին:

Հանձնարարվում է պարապմունքների համար ձեռք բերել պարաշյուտային թռիչքների վերաբերյալ ուսումնական պլակատներ:

3. ԻՆՉՊԵՍ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԵԼ ԿՈՄՅԵՐԻՏԱԿԱՆ ԽՄԲԱԿՆԵՐԻ ԹՈՒԶՔՆԵՐԻ ՀԱՆՁՆՈՒՄԸ

Հրահանգիչը վերահիշյալ ծրագրով վողջ խմբակի հետ անց է կացնում նախնական տեսական պարապմունք (յուրաքանչյուր խմբակում 30 մարդուց վող ալիւ): Հենց այնտեղ ել նշանակվում է թռիչքներ կատարելու ժամանակը:

Հաշվի առնելով, վոր պարաշյուտային թռիչքները բարձր կարգապահութիւն են պահանջում, անհրաժեշտ է աշտարակի մոտ պարապմունքներն անցկացնել հետևյալ կերպ.

ա) թռիչք կատարողներին խմբակը պետք է աշտարակի մոտ գա անպայման շարքով, ավազի հրամանատարութեամբ, վորն իր ձեռքին պիտի ունենա խմբակի ցուցակը.

բ) բոլորը պետք է ուղադրութեամբ լսեն հրահանգչի ցուցումները թե՛ գետնի և թե՛ աշխատանքային հարթակի վրա.

գ) թռիչքներ կատարելու ժամանակ ճշտորեն կատարել հրահանգչի բոլոր ցուցումները:

Հաշվի առնելով, վոր յուրաքանչյուր պարաշյուտ 3 կիսանաւոր սխտեմ ունի, ապա կարելի յե շատ արագ անցկացնել վողջ խմբակը: Հրահանգիչը յուրաքանչյուր թռիչքից հետո ցուցակում նշում է անում, թռիչքի դնահատականը տալով և ստանալարտ տեղեկանք է տալիս հետևյալ ձևով.

Տ Ե Ղ Ե Կ Ա Ն Ք

Ընկ. թռիչք է կատարել պարաշյուտային աշտարակից:

Քննութիւնն ընդունել է
(Ստորագրութիւն)

Ամիս, ամսաթիւ, տարի, վայր.

Տեղեկանքների արմատները հաշվառման համար պահվում են հրահանգչի մոտ:

Ծանոթութիւն.—Քննութիւններ ընդունել իրավունք ունի միայն պարաշյուտային աշտարակի հրահանգիչը, վորը պաշտոնական վկայական ունի. այդ վկայականները տալիս են տեղական և ամենամոտիկ աերոակումբների պետերը կամ Պաշտպանութի մարզային կազմակերպութիւնների ավիաբաժինների պետերը:

4. ՊԱՐԱՇԵՐՈՒՏԱՅԻՆ ԱՇՏԱՐԱԿԻ ՀՐԱՀԱՆԳՉԻ ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Հաշվի առնելով, վոր յուրաքանչյուր աշտարակ կարող է աշխատել համարյա թե ամբողջ ուր ու գիշեր, անհրաժեշտ է, վոր յուրաքանչյուր աշտարակին ամրացված լինեն այդ աշխատանքի համար հատկապես պատրաստված առնվազն յերեք հրահանգիչ:

Հրահանգիչը պարտավոր է.

1. թռիչքներ կատարելու ժամանակ խստորեն հետևել կար-

գաղափարները և կարգ պահպանելուն: Թույլ չտալ վաղվազոց և հասարակութան ներկայութիւն՝ դետին իջնելու տեղում:

2. Լալ խմանալ աշտարակի կառուցվածքը:

3. Խնամքով հետևել այն բոլոր մանրամասնութիւններին, վորոնք յենթակա յեն մաշվելուն ու չփմանը, այն է՝ պողպատապարանին, ճախարակներին, պարաշյուտներին և հակակշռին ու մշտապես յուղել դրանց տալուտով:

4. Թռիչքներն սկսելուց առաջ և յուրաքանչյուր 50 թռիչքից հետո զննել աշտարակի բոլոր պատասխանատու մանրամասնութիւնները:

5. Ամեն որ թռիչքներից առաջ, նույնպես և նոր յեկած խմբակի թռիչքներից առաջ, ինքը քոնիչ կատարի և համոզեցնի յեկածներին, վոր աշտարակը միանգամայն սարքին է:

6. Քամի յեղած ժամանակ թռիչքներն սկսել միայն այն դեպքում, յերբ քամին փչում է 1 վայրկյանում 6 մետրից վոչ ավելի արագութեամբ, և աշտարակից դեպի դուրս:

7. Աշտարակից քոնիչ կատարելու քույլ տալ միայն այն անձնավորութիւններին, վորոնք համապատասխանաբար կրահանգավորում են անցել:

8. Թույլ չտալ թռիչքներ կատարելու այն անձնավորութիւններին, վորոնք Փիլիկական ակնհայտ պակասութիւններ ունեն:

9. Մշտապես փխրունացնել իջեցնելու հարթակի վրայի փայտե քեփը:

10. Հաշվի առնելով այն հանգամանքը, վոր յուրաքանչյուր աշտարակ պետք է անպայման ունենա իր աշխատանքային մատյանը, հրահանգիչը պարտավոր է ճշտապահորեն մտոյանի մեջ մտցնել բոլոր նորոգումները և թռիչքները:

ՊԱՐԱՇՅՈՒՏԱՅԻՆ ԱՇՏԱՐԱԿՆԵՐԻ ՂԵԿԱՎԱՐՆԵՐԻ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹՅԱՆ ԾՐԱԳԻՐ

1. Պարաշյուտի զարգացման ու վերադարձի պատմութիւնը խաղաղ ժամանակի ժամանակակից պայմաններում:

ա) Պաշտպանական դպրոցների և անհատականութիւնների թռիչքային կազմի կողմից պարաշյուտային սպորտի ուսուցումը:

բ) ազիտարիզացիաների իջեցումը պարաշյուտներով:

գ) ցուցադրական մասսայական թռիչքներ և սանիտարական դասանոններ—3 ժամ:

2. Պարաշյուտի նյութական մասը, նրա պահելն ու խնամելը—4 ժամ:

3. Պարաշյուտային աշտարակի կառուցվածքը:

ա) աշտարակի կառուցման տեղի ընտրութիւնը:

բ) չափերը, կառուցվածքը և գործողութիւնի սկզբունքները:

գ) մանրամասնութիւնների խնամումը:

դ) աշտարակից թռիչքներ կատարելու ուսուցման մեթոդական—6 ժամ:

4. Գործնական թռիչքներ աշտարակից: 5 թռիչքի կատարում—1 ժամ:

Ցանկալի յե ծրագրի վերջում հնարավորութիւն տալ յուրաքանչյուր հրահանգչին՝ մեկական թռիչք կատարել ինքնաթիռից:—Ընդամենը 14 ժամ:

ՊԱՐԱՄՍՈՒՆՔՆԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

ՊԱՆԵՐԻՋՄԻ ԿՈՄՅԵՐԻՏԱԿԱՆ ՏԵՆԵԿԱԿԱՆ ՄԻՆԻՄՈՒՄՆ ԱՆՑՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Առաջին պարապմունք (անց է կացվում պլաներային խմբակի պլաներողորմում կամ կայանում):

1. Ծանոթացում ՄԿ—3 և ՄԿ—4 տիպի պլաների սխեմայի հետ—2 ժամ:

2. Բարձրութիւն և զարձման դեկերի գործողութիւնի սխեման—2 ժամ:

3. Ելերոնների գործողութիւնի սխեման—2 ժամ:

Ղեկավարում է պլաներային խմբակի կամ կայանի հրահանգիչը:

Պարապմունքները տարվում են պլաների մոտ 30 մարդուց վոչ ավելի խմբակով:

Հավասարակշռութիւն պահպանելը (անց է կացվում պլաներողորմում 8 մ/վ-ից վոչ ավելի քամու ժամանակ):

Ղեկավարման ըծակով և վոտի պեղալներով չարժման գործում ունակութիւններ ձեռք բերել:

ա) Լծակով գործողութիւններ թեքումների (կրեն) ժամանակ—2 ժամ ամբողջ խմբակի համար:

բ) Գործողություններ լծակը դեպի առաջ և հետ թեքման ժամանակ—2 ժամ ամբողջ խմբակի համար:

դ) Պեղակների գործողությունը—2 ժամ ամբողջ խմբակի համար:

Ընդամենը 4 ժամ:

Անց են կացվում պլանների կաբինում նստած: Պլանների թեքումները կատարում է այն հրահանգիչը, վորի ղեկավարութիւնը անց է կացվում պարապմունքը:

Յերկրորդ պարապմունք (անց է կացվում խմբակի պլաներողումում կամ կայանում):

1. Թևի, ելերոնների, կիլի, ստաբիլիզատորի և ղեկերի հիմնական մանրամասնությունները—2 ժամ:

2. Բեռնային ֆերմայի, դահուկի և հեծանի հիմնական մանրամասնությունները—2 ժամ:

3. Պլաները խնամելու, պահելու և նրա հետ վարվելու հիմնական պահանջները—2 ժամ:

ՀԱՎԱՍՏԱՐԱԿՇՈՒԹՅՈՒՆ ՊԱՀՊԱՆԵԼԸ

Ղեկավարման լծակով և դարձման ղեկի պեղակներով շարժման գործում ունակություններ ձեռք բերել:

1. Լծակի շարժումը, միաժամանակ ներգործելով ելերոնների և բարձրության ղեկի վրա—2 ժամ:

2. Ղեկավարման լծակի շարժումը, միաժամանակ վոտքով գործելով (լծակի դարձման և վիրաժի նմանություն)—2 ժամ:

Ընդամենը 4 ժամ:

Անցնում է աշակերտը ստարտում, կաբինում նստած և հակազդում է մեքենայի շարժումներին, վորը կատարում է հրահանգիչը:

1. Ուսուցման վերջում հրահանգիչը պետք է հասնի այն դրության, վոր աշակերտը, կաբինում նստած, ճիշտ պատասխանի և լծակի թեքումով հակազդի թևերի դեպի մի կողմը թեքմանը կամ պոչի դեպի վեր և վար շարժմանը—թեքումների ուղղումը և մեքենան հանելը քիթնիվար և քիթնիվեր դրությունից:

2. Նույն դրությամբ ճիշտ պատասխանել պոչի դեպի ձախ կամ աջ շարժմանը (ուղիղի պահպանում):

3. Բացատրել պլանների հիմնական մանրամասնություններին (դետալների) դերը. իմանալ ղեկերի գործողության սխեման:

Ձեռնարկներ (ռուսերեն լեզվով):

1. Պլանների վրա թռիչքների ուսուցման մեթոդիկան (Методика обучения полетам на планере) վասյանիսի և Բարդիսի—1 և 2 հրատարակություն:

2. УС—3 և ПС—1 պլանների տեխնիկական նկարագրությունը—Անտոնովի:

3. Հրահանգ պլաններների շահագործման:

ՄԵԹՈԴԱԿԱՆ ՅՈՒՅՈՒՄՆԵՐ ՊԱՐԱՊՄՈՒՆԻԿՆԵՐՆ

ԱՆՅԿԱՅՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

1. Բոլոր պարապմունքներն անց են կացվում միմիայն պլանների մոտ, ըստ վորում ցանկալի յե պարապմունքի առաջին մասը համատեղել УС—3 կամ УС—4 պլանների քանդելու և հավաքելու հետ:

2. Յուրաքանչյուր պարապմունքի յերկրորդ մասը զբաղեցվում է հավասարակշռություն պահպանելու վարժությունով, ըստ վորում հրահանգիչը պետք է հետևի, թե ինչպես է գործում ղեկավարման ղեկերով ու վոտներով պլանների վրա նստած մարդը, մատնանշելով նրա շարժումների սխալները, հատուկ ուշադրություն դարձնելով լծակի և պեղալի թեքման անկյուններին:

3. Այդ ժամանակ հրահանգիչը պետք է սովորողին հասկացողություն տա արագության ուղանակության մասին, վորը ղեկավարվող թռիչքի պարտադիր պայմանն է, նույնպես և այն աղղեցության մասին, վոր գործում են արագության վրա ղեկերի և ելերոնների գործողությունը և լծակի ու պեղալի թեքման աստիճանը: Միմիայն այն ժամանակ, յերբ սովորողը յուրացրել է այդ, թույլատրվում է, վոր սովորողն ազատ հավասարակշռության մեջ պահի պլաները քամու ժամանակ (առանց հրահանգչի ծոծելու):

Հավասարակշռության բոլոր դեպքերում պարապմունքները տարվում են 8 մ/վ-ից վոչ ավելի արագությամբ փչող քամու ժամանակ:

4. Հասցուկ ուշադրություն է դարձվում կանոնավոր, ազատ առանց լարվածության նստվածքին:

5. Հավասարակշռումը պետք է անցնի յուրաքանչյուր աշա-
կերտ:

6. Քննություն տալու ժամանակ, ամենեւին չպետք է քննու-
թյունը ձեռնադրություն դարձնել. անհրաժեշտ է սովորողին ա-
ռաջագրել միանգամայն ճշգրիտ պահանջներ, քննությունը տված
չհամարելով այն անձնավորության, վրը բավականաչափ չի
յուրացրել ծրագիրը, նրան տալով, ծայրահեղ դեպքում, ես մեկ
պարապմունք: Յեթե դրանից հետո ել կմնան քննություն չտված
անձինք, ապա պետք է նրանց հանձնել հետևյալ հերթական խմբ-
բաղին:

7. Յուրաքանչյուր խմբակ պարտավոր է բաց թողնել առնը-
վազն 2 յենթախմբակ, 20-ական մարդ ամեն մեկում: Յեթե այդ
պարամանով չի ընդգրկվում այն ձեռնարկությունների կազմը, վո-
րոնք անցնում են մինիմումն այդ խմբակում, հրահանգիչը հե-
տևյալ պարապմունքի համար մեկ կրտսեր հրահանգիչ է ջուկում
ավելի առաջադեմ սովորողներից և լավ խմացող աշակերտներից,
վորին հանձնում է 1 կամ 2 յենթախմբակ:

8. Պլաներիզմի վերաբերյալ քննություններն իրավունք ունի
ընդունել պլաներային խմբակի հրահանգիչը: Իրեն ողնելու հա-
մար նա պետք է ընտրի ավելի պարզացած պլաներիստներին, վո-
րոնք անցնել են ուսուցման լրիվ կուրսը, և նախապես նրանց
պատրաստի ծրագրով: Նրանց կարելի չե թույլատրել պարապ-
մունք անցկացնել յեկած խմբակների հետ, բայց վոչ մի դեպ-
քում չի կարելի թույլատրել ղեկավարելու թուիչքներն ու վաղ-
քերը գետնի վրա, վորոնք, վորպես կանոն, առանձին դեպքերում
կարող են տեղի ունենալ հրահանգչի ղեկավարությամբ:

10. Քննությունները տված բոլոր անձնավորություններին
հրահանգիչը տալիս է հետևյալ ձևի տեղեկանք.

Տ Ե Ղ Ե Կ Ա Ն Ք

Ընկ. Ավետիքյանը, Միքայել Տիգրանի, ծննդյան թիվը 1912,
ՀԼԿՑԵՄ-ի անդամ թվից, պլաներիզմի քննություն-
ներ տվել է:

Ստորագրություն՝ ԽՄԲԱԿԻ ՀՐԱՀԱՆԳԻՉ

Ծ Ր Ա Գ Ի Ր

ԱՎԻԱՄՈՏՈՐԻ ՎԵՐԱԲԵՐՑԱԼ ԱՎԻԱՑԻՈՆ ԽՄԲԱԿՆԵՐԻ
ՀԱՄԱՐ, ԸՆԴԱՄԵՆԸ ԾՐԱԳՐՈՎ ՆԱԽԱՏԵՍՎԱԾ Ե 45 ԺԱՄ

1-ին քեմա—2 ժամ: ԱՎԻԱՄՈՏՈՐՆԵՐԻ ԴԱՍԱԿԱՐԳՈՒՄԸ
(ԿԼԱՍԻՖԻԿԱՅԻՆ)

Մոտորի նշանակումն ինքնաթիռի վրա: Ավիացիոն մոտոր-
ների դասակարգումը (կլասիֆիկացիան) ըստ դլանների դասա-
վորման, ըստ հովացման, ըստ մասերի համադրժակցության և
մարտական կիրառման:

2-րդ քեմա—6 ժամ: ԱՎԻԱՄՈՏՈՐԻ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ
ՍԿԶԲՈՒՆՔԸ

Քառատակտ շարժիչի կառուցողական սխեման: Քառատակտ
շարժիչի աշխատանքի սկզբունքը. ներծծում, սեղմում, աշխա-
տանքային ընթացք, արտաթողում: Յերկտակտ շարժիչի աշխա-
տանքի սկզբունքը. յերկտակտ և քառատակտ շարժիչների կա-
ռուցողական տարբերությունը:

3-րդ քեմա—4 ժամ: ԳԼԱՆ

Գլանի նշանակումը, գլանի աշխատանքի պայմանները: Գլա-
նի կառուցվածքը և նրա մասերը, գլխիկը և յուրկան: Գլանի
հովացումը, գլանի նյութը:

4-րդ քեմա—8 ժամ: ՄԽՈՑ

Մխոցի նշանակումը: Մխոցային մատի և մխոցային ողերի
նշանակումը: Մխոցի աշխատանքի պայմանները, մխոցի կա-
ռուցվածքը: Մխոցի նյութը և մխոց պատրաստելու յեղանակ-
ները:

5-րդ քեմա—12 ժամ: ՇԱՐԺԱՆԱԿ

Շարժանակի (շատուն) նշանակումը, շարժանակի աշխատանքի պայմանները: Շարժանակների կառուցվածքը միաշար և աստղաձև մոտորներում: Շարժանակի միացման յեղանակները մխոցի և ծնկաձև լիսեռի հետ: Շարժանակների համար դործածվող նյութը:

6-րդ քեմա—3 ժամ: ԾՆԿԱԶԵՎ ԼԻՍԵՈՒ

Ծնկաձև լիսեռի նշանակումը, ծնկաձև լիսեռի աշխատանքի պայմանները: Միաշար մոտորի ծնկաձև լիսեռը, աստղաձև մոտորի ծնկաձև լիսեռը: Աստղաձև մոտորների ծնկաձև լիսեռները միացման յեղանակները:

7-րդ քեմա—2 ժամ: ԿԱՐՏԵՐ ՅԵՎ ՍՈՆԱԿԱԼՆԵՐ

Կարտերի նշանակումը, կարտերի աշխատանքի պայմանները: Կարտերի համար դործածվող նյութը: Սոնակալների նշանակումը: Հարթ անվակավոր և դնդիկավոր սոնակալների կառուցվածքը:

8-րդ քեմա—8 ժամ: ԳԱԶԱԲԱՇԽՈՒՄ

Գազաբաշխիչ մեխանիզմի նշանակումը: Գազաբաշխման կառուցվածքը միաշար մոտորներում: Կլապանների, կլապանային զսպանակների, լծակների, բռունցքավոր գլանիկների և բռունցքների նշանակումը: Կլապանների բացման ու փակման յեղանակները: Գազաբաշխման կառուցվածքն աստղաձև մոտորներում: Բռունցքավոր ազուլյցի, հրիչների և ձգիչների նշանակումը: Միաշար և աստղաձև մոտորների գլանների աշխատանքի կարգը:

9-րդ քեմա—2 ժամ: ՅՈՒՂՈՒՄ

Յուղելու նշանակումը և յուղելու յեղանակները: Գլանի, մխոցի, ծնկաձև լիսեռի և բռունցքավոր գլանիկների յուղումը: Յուղապոմպի նշանակումը և նրա կառուցվածքը:

10-րդ քեմա—3 ժամ: ԱՎԻԱՇԱՐԺԻԶՆԵՐԻ ՀՈՎԱՅՄԱՆ ՍԽԵՄԱՆ

Ավիաշարժիչների հովացումը և հովացման նշանակումը: Ռադիատորների նշանակումն ու կառուցվածքը: Ջրային պոմպի կառուցվածքը: Ուռային հովացում:

11-րդ քեմա—8 ժամ: ԿԱՐԵՅՈՒՐԱՏՈՐ

Կարբյուրատորի նշանակումը, բենզինն ողի հետ խառնելու ընդհանուր սկզբունքը: Լողանավոր կամերի, խառնուրդի կամերի լողանավոր մեխանիզմի, դիֆուզորի, ժիկլերների (գլխավոր դործարկիչ, կոմպենսացիոն), դրոսելային խուփի, բարձրության համեմատ ողի մատակարարումը կանոնավորելու հարմարանքի նշանակումը:

12-րդ քեմա—10 ժամ: ՎԱՌՈՒՄ

Վառման նշանակումը: Վառելու յեղանակները՝ մազնետոյից, դինամոյից:

«Սպենտիլայի» հիմնական դետալների (մանրամասնությունների) նշանակումը—ոտորի, մազնիտոմութակի, միջուկավոր կոճի, ընդհատիչի՝ բաշխիչի հետ միասին: Մոմի կառուցվածքը: Վառելու սխեման:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Պրոնին. Ներքին ալրման ավիացիոն շարժիչի ընդհանուր մասը:

Բոնին. Ավիաշարժիչների կառուցվածքը:

Պոմոմարեվ. Ավիացիոն շարժիչներ:

Ավիախմբակի համար վորպես հիմնական դասագիրք ծառայում է՝ Պրոնին—Ավիացիոն շարժիչի ընդհանուր մասը: Այս դասագրքի բացակայության դեպքում, կարելի յե ոգտագործել վերոհիշյալ դասագրքերից մեկը:

ԱՎՏՈՅԻ ՅԵՎ ՏՐԱԿՏՈՐԻ ՇԱՐԺԻԶՆԵՐԻ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՄԱՆ ՊԱՐԱՊՄՈՒՆՔՆԵՐԻ

Ծ Ր Ա Գ Ի Ր

Կամյերիտական խմբակների համար

I. Ավտոմոբիլային շարժիչի ուսումնասիրութեան պարապմունքների

ՊԱՐԱՊՄՈՒՆՔՆԵՐԻ ՊԼԱՆԸ

1. Հասկացողութիւնն ավտոմոբիլի ընդհանուր կառուցվածքի մասին	2 ժամ
2. Շարժիչների դասակարգումը (կլասիֆիկացիան) և ավտոմոբիլի շարժիչի ընդհանուր կառուցվածքը	4 »
3. Քառաստակտ շարժիչի աշխատանքային պրոցեսը	2 »
4. ԳՍԶ շարժիչի կորաչիպային մեխանիզմի դետալների (մանրամասնութիւնների) կառուցվածքը	4 »
5. Բաշխումը քառաստակտ շարժիչի մեջ և քառադաշտ շարժիչի աշխատանքի կարգերը	2 »
6. ԳՍԶ շարժիչի բաշխիչ մեխանիզմի մանրամասնութիւնների կառուցվածքը	4 »
7. ԳՍԶ շարժիչի և ձորդ-ձենիկ կարբյուրատորի սնման սխեման կառուցվածքը	4 »
8. ԳՍԶ շարժիչը վառելու սխեման կառուցվածքը	4 »
9. ԳՍԶ շարժիչը յուղելու սխեման կառուցվածքը	2 »
10. ԳՍԶ շարժիչի հովացման սխեման կառուցվածքը	2 »

Ընդամենը 30 ժամ

I քեմա. ՀԱՍԿԱՅՈՂՈՒԹՅՈՒՆ ԱՎՏՈՄՈԲԻԼԻ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԿԱՌՈՒՅՎԱԾՔԻ ՄԱՍԻՆ (2 ժամ)

Բովանդակութիւն. — Հասկացողութիւնն ավտոմոբիլների նշանակման մասին: Ձանաղան տիպի ավտոմոբիլների կառուցվածքի ընդհանուրը—չասին: Շասի-ի մեխանիզմների հիմնա-

կան խմբակները՝ շարժիչը—ավտոմոբիլը շարժող ուժի աղբյուրը. տրանսմիսիան — շարժող ուժի փոխանցումն ավտոմոբիլի ակներին. ընթացական մասը—ավտոմոբիլի սայլակը. դեկավարման մեխանիզմները—ավտոմոբիլի շարժման ուղղութեան փոխումը և արգելակումը: Ավտոմոբիլի աշխատանքի ընդհանուր սխեմա. շարժիչի հիմնական նշանակումը. շարժիչի կարգը նշանակումը. փոխանցումների տեսիլը և նրա նշանակումը. կարգանային լիսեռը և նրա նշանակումը. յետևի սոնին և վարող ակները. ընթացական մասի ընդհանուր սխեման՝ շրջանակ, առջևի սոնին ակների հետ միասին, յետևի սոնին ակների հետ միասին, ռետրեները, շինքը և նրանց նշանակումը: Ղեկավարման մեխանիզմների ընդհանուր սխեման՝ ղեկային վարումը առջևի և յետևի ակների վրայի արգելակները:

II քեմա. ՇԱՐԺԻԶՆԵՐԻ ԴԱՍԿԱՐԳՈՒՄԸ ՅԵՎ ԱՎՏՈՄՈԲԻԼՅԻՆ ՇԱՐԺԻԶԻ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԿԱՌՈՒՅՎԱԾՔԸ (4 ժամ)

Բովանդակութիւն. — Ի՞նչ է շարժիչը: Շարժիչների նշանակումը: Շարժիչների դասակարգումը՝ վառելիքի ոգտագործման յեղանակի նկատմամբ: Ներքին այրման շարժիչներ: Բենզինի քառաստակտ շարժիչ. կերոսինի շարժիչ: Գազադենրատորային շարժիչներ: Ծանր վառելիքով աշխատող շարժիչներ: Շարժիչների դասակարգումը՝ գլանների քանակի նկատմամբ:

Ավտոմոբիլների վրա դրվող շարժիչները: Շարժիչի կորաչիպային մեխանիզմը՝ գլանային բլոկ—գլանների նշանակումը, բլոկի կրկնակի պատերը, գլխիկը. շարժիչի կարտերը, կարտերի սոնակալները և նրանց նշանակումը. ծնկաձև լիսեռ և նրա մասերը, թափանիվ, շարժանակ և նրա մասերը, մխոցային մատ, մխոցը ողակների հետ միասին և նրանց նշանակումը: Կորաչիպային մեխանիզմի աշխատանքի ընդհանուր սխեման և նրա նշանակումը: Մխոցի ընթացքը: Մեռյալ կետեր: Շարժիչի բաշխիչ մեխանիզմը. բաշխիչ մեխանիզմի նշանակումը, բաշխիչ ատամնանիվներ, բոռնցքավոր լիսեռ, հրիչներ, կլապաններ, կլապանային դսպանակներ, նրանց նշանակումը: Բաշխիչ մեխանիզմի աշխատանքի ընդհանուր սխեման: Կարբյուրատորը՝ նրա նշանակումը, բանցնող խառնուրդ, փոխիցնող կարբյուրատորի կառուցվածքի սկզբունքը, կարբյուրատորի սնումը բենզինով: Վա-

ռում՝ բանեցնող խնունդով բոցավառումը բարձր լարվածու-
թյան հոսանքի ելեկտրական կայծի ոգնությամբ, մոմ, վառելու
սխտեմի անոթները՝ ակումուլյատոր և գինամոմեքենա, կոճ,
բաշխիչ, անջատիչ: Շարժիչի յուղումը. յուղելու անհրաժեշ-
տությունը: Շարժիչի հովացումը. հովացման անհրաժեշտու-
թյունը, շարժիչի շապիկները, պոմպ, ռադիատոր, վենտիլյա-
տոր, հովացման ընդհանուր սխեման: Հասկացողություն շար-
ժիչի հզորության մասին:

III քեմա. ԳԱՌԱՏԱԿՏ ՇԱՐՇԻՉԻ ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ՊՐՈՑԵՍԸ (2 ժամ)

Բովանդակություն.—Ներքին ալրման շարժիչի աշխատանքի
սկզբունքը: Աշխատանքային պրոցեսը—շարժիչի գլանի մեջ տե-
ղի ունեցող բոլոր յերևույթների ամբողջութիւնը: Աշխատան-
քային պրոցեսը մեկ գլանի մեջ: Առաջին տակտ—ներծծում, նրա
նշանակումը: Յերկրորդ տակտ — սեղմում, նրա նշանակումը:
Յերրորդ տակտ—բանեցնող, նրա նշանակումը: Զորրորդ տակտ
—արտաթողում, նրա նշանակումը: Մխոցի շարժման ու ծնկաձև
լիսեռի և տակտերի միջև յեղած կապը: Կլապանների դրությու-
նը զանազան տակտերի ժամանակ: Ոթանդակ տակտերի տեղի ու-
նենալն ի հաշիվ բանեցնող տակտի: Ծնկաձև լիսեռի վրայի Թա-
փանվի դերը: Բաղմադրան շարժիչի առավելութիւնները:

IV քեմա. ԳԱՁ ՇԱՐՇԻՉԻ ԿՈՐԱՇԻՊԱՅԻՆ ՄԵՆԱՆԻՉՄԻ ԴԵՏԱԼՆԵՐԻ ԿԱՌՈՒՅՎԱԾՔԸ (4 ժամ)

Բովանդակություն.—Շարժիչի գլանների և գլխիկի կառուց-
վածքը: Գլխիկի տակի միջադիրը և նրա նշանակումը: Թեթե-
հալի կտրուկի նշանակումը: Մխոցային ողակների քանակը և
նրանց նշանակումը: Մխոցային մատի կառուցվածքը և նրա ամ-
րացումը շարժանակի մեջ: Շարժանակի կառուցվածքը: Վերևի
և ներքևի գլխիկները, նրանց կառուցվածքը: Ծնկաձև լիսեռի և
արմատական ստնակալների կառուցվածքը: Կարտերի կառուցված-
քը ներքևի կախարիչ, առշտակ:

V քեմա. ԲԱՇԽՈՒՄԸ ԳԱՌԱՏԱԿՏ ՇԱՐՇԻՉԻ ՄԵՁ ՅԵՎ ԳԱՌԱԳԼԱՆ ՇԱՐՇԻՉԻ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԿԱՐԳԵՐԸ (2 ժամ)

Բովանդակություն.—Շարժիչի մեջ բաշխման նշանակումը:
Տակտերի սկզբի և վերջի հզուգադիպումը մխոցի մեռյալ դրու-
թյունների հետ: Ներծծող կլապանի բացման և փակման մոմենտ-
ների ուշացումը և դրա նշանակումը: Ներթող կլապանի բացման
մոմենտի կանխումը և փակման մոմենտի ուշացումը և դրանց
նշանակումը: ԳԱՁ շարժիչի բաշխման փուլերը: Քառադրան շար-
ժիչի աշխատանքի հնարավոր կարգերը: Աշխատանքի կարգերի
կանխումը ծնկաձև լիսեռի ձևից և բոունցքավոր լիսեռի վրա
բոունցքների բաշխումը: ԳԱՁ շարժիչի աշխատանքի կարգը:

VI քեմա. ԳԱՁ ՇԱՐՇԻՉԻ ԲԱՇԽԻՉ ՄԵՆԱՆԻՉՄԻ ՄԱՆՐԱ- ՄԱՍՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԿԱՌՈՒՅՎԱԾՔԸ (4 ժամ)

Բովանդակություն.—Բաշխիչ մեխանիզմի նշանակումը: Կլա-
պանային մեխանիզմի կախարիչը, նրա նշանակումը: Կլապանի
կառուցվածքը: Կլապանի ուղղադաս ափանցը: Կլապանային
զսպանակ: Զսպանակի հենարանային տափողակը: Բաշխիչ լի-
սեռի կառուցվածքը: Բաշխիչ ատամնանիվները և նրանց կառուց-
վածքը: Հրիչի կառուցվածքը: Հրիչի և կլապանի միջև յեղած
բացակը: Ներծծող խողովակաշարը: Արտաթող խողովակաշարը,
արտաթող խողովակ, խլացուցիչ:

VII քեմա. ԳԱՁ ՇԱՐՇԻՉԻ ՎԱՌԵԼՈՒ ՍԻՍՏԵՄԻ ԿԱՌՈՒՅՎԱԾՔԸ (4 ժամ)

Բովանդակություն.—Բարձր լարվածության հոսանքի ան-
հրաժեշտությունը՝ մոմերում կայծ ստանալու և անհրաժեշտ
մոմենտներին նրան մոմերի մեջ բաշխելու համար: Ակումուլյա-
տորը—ցածր լարվածության հոսանքի աղբյուրը: Կոճը—ցածր
լարվածության հոսանքը բարձր լարվածության հոսանքի վերա-
ծողը: Բարձր լարվածության հոսանքի ընդհատման անհրաժեշ-
տությունը: Բարձր լարվածության հոսանքի բաշխման անհրա-
ժեշտությունը: Ակումուլյատորի ելեկտրական եներգիայի լրաց-
ման անհրաժեշտությունը: Վառման սխտեմի մանրամասնու-

Թյունները—կոմսոլյատոր, դինամիկներնա: Կոճ և նրա կառուցվածքը: Ընդհատիչ և նրա կառուցվածքը: Բաշխիչ և նրա կառուցվածքը: Մոմերի կառուցվածքը: Բարձր լարվածության հոսանքի հաղորդումը մոմերին: Խառնուրդի բոցավառման մոմենտի ճիշտ սահմանելու անհրաժեշտությունը: Կառուցվածք վառումը կանխելու համար: Վառումը կանխելու կանոնավորումը: Ընդհատիչի և բաշխիչի հաղորդակը: Վառման անջատիչը:

VIII քեմա. ԳԱԶ ՇԱՐԺԻԶԸ ՅՈՒՂԵԼՈՒ ՍԻՍՏԵՄԻ
ԿԱՌՈՒՅՎԱԾՔԸ (2 ժամ)

Բովանդակություն.—Յուղելու նշանակումը: Յուղելու համար յուղը. ԳԱԶ շարժիչը յուղելու սխտեմը — շաղ տալով և ինքնահոսով յուղելու համակցությունը (կոմբինացիան) ոժանդակ պոմպի հետ: Շարժիչի կարտերը, վորպես պահաման յուղի համար: Կարտերի միջի յուղի մակերևույթի ցուցիչը:

Յուղային, պոմպ, նրա կառուցվածքը և նշանակումը: Կլապանային խուցը, վորպես յուղի յերկրորդ պահաման՝ յուղն իջնահոսով մատակարարելու ծնկաձև լիսեռի արմատական սոնալիաների, բաշխիչի լիսեռնակի և կարտերի տաշտակի մեջ: Կլապանային խուցից ավելորդ յուղի հեռացումը: Կարտերի տաշտակը, վորպես յուղի պահաման՝ դլանները, մխոցները, մխոցային մատները, բաշխիչ լիսեռնակը, բռունցքը և հրիչները յուղելու համար շաղ տալու միջոցով: Շարժանակների ներքևի գլխիկների վրայի շերտիկները և շարժանակային սոնակալների յուղումը: Յուղի քամոցը: Յած թողնելու խցանը: Պոմպի հաղորդակը: Կառուցվածքներ, վորոնք կանխում են լիսեռի կարտերի յեղքերի մոտ յուղի դուրս գցելը:

IX քեմա. ԳԱԶ ՇԱՐԺԻԶԻ ՀՈՎԱՅՄԱՆ ՍԻՍՏԵՄԻ
ԿԱՌՈՒՅՎԱԾՔԸ (2 ժամ)

Բովանդակություն.—Շարժիչի հովացման անհրաժեշտությունը: Զրային հովացման սխտեմի կառուցվածքի սկզբունքը: Գլանային բլոկի ջրային շապիկը և նրա նշանակումը: Գլանների գլխիկի միջի պոմպը, նրա կառուցվածքը և նշանակումը: Միացնող նախափողակներ և շլանգներ: Ռադիատոր. վերևի և ներքևի

տուփեր, փողակներ: Ռադիատորի կառուցվածքը և նշանակումը: Ռադիատորի խցանը: Վերատուգիչ փողակ և տաշտակ, նրանց նշանակումը: Վենտիլյատոր, նրա կառուցվածքը և նշանակումը: Վենտիլյատորի և պոմպի հաղորդակը: Զուր լցնելը:

Ծ Ր Ա Գ Ի Ր

II. ՏՐԱԿՏՈՐԱՅԻՆ ՇԱՐԺԻԶԻ ԿԱՌՈՒՅՎԱԾՔԻ ՅԵՎ
ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՄԱՆ ՊԱՐԱՊՄՈՒՆՔՆԵՐԻ

ՊԱՐԱՊՄՈՒՆՔՆԵՐԻ ՊԼԱՆԸ

1. Տրակտորների հիմնական տիպերը: Ընդհանուր հասկացողություն տրակտորի բաղադրական մասերի մասին	2 ժամ
2. Տրակտորային շարժիչի ընդհանուր կառուցվածքը	4 »
3. Ներքին ալրման շարժիչի աշխատանքային պրոցեսը	2 »
4. Քառադլան շարժիչի բաշխումը և աշխատանքի կարգը	2 »
5. Շարժիչի առանձին մասերի կառուցվածքը	4 »
6. Բաշխիչ մեխանիզմի մասերի կառուցվածքը	2 »
7. Շարժիչը յուղելու սխտեմը	2 »
8. Շարժիչի հովացման սխտեմի կառուցվածքը	2 »
9. Շարժիչը վառելիքով սնելու սխտեմի կառուցվածքը	4 »
10. Ուղամաքրիչ	1 »
11. Շարժիչի պտույտների քանակի կանոնավորումը	1 »
12. Բանեցնող խառնուրդը վառելու սխտեմը	4 »

Ընդամենը 30 ժամ

I քեմա. ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՀԱՍԿԱՅՈՂՈՒԹՅՈՒՆ ՏՐԱԿՏՈՐՆԵՐԻ
ՄԱՍԻՆ (2 ժամ)

Բովանդակություն.—Տրակտորների հիմնական տիպերը՝ առիվավոր, թրթուրավոր, դրանց հատկությունները և դործադրման բնագավառները: ԽՄՀՄ տրակտորային դործարանները և դրանց արտադրողականությունը: Տրակտորի բաղադրիչ մասերը՝ ուժային խմբակ, տրանսմիսսիա, ընթացական մասեր, նրանց նշանակումը, համադործակցությունը և սարքումը:

II քեմա. ՏՐԱԿՏՈՐԱՅԻՆ ՇԱՐԺԻՉԻ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ
ԿԱՌՈՒՅՎԱԾՔԸ (4 ժամ)

Բովանդակություն.—Հասկացողությունը շարժիչի մասին: Շարժիչների դանազան տիպերը: Ներքին ալրման շարժիչներ: Շարժիչի գլանները և գլանային բլոկները, նրանց նշանակումը. շարժիչի կարտերը, սոնակալները և նրանց նշանակումը. ծնկաձև լիսեռ և նրա մասերը, թափանիվ, շարժանակ և նրա մասերը. մխոցային մատ. մխոցը ողակների հետ միասին: Շարժիչի աշխատանքի ընդհանուր սխեման: Մխոցի ընթացքը, մեռյալ կետեր: Շարժիչի բաշխիչ մեխանիզմը, նրա նշանակումը, բաշխիչ ատամնանիվներ, բաշխիչ լիսեռնակ, հրիչներ, կլապաններ, կլապանային զսպանակներ: Բաշխիչ մեխանիզմի աշխատանքի ընդհանուր սխեման: Կարբյուրատոր, նրա նշանակումը, բանեցնող խռոնուղ, կարբյուրատորի սնումը վառելիքով: Վառում ելեկտրական հոսանքի միջոցով, մոմեր: Շարժիչի յուղումը, յուղելու անհրաժեշտությունը: Շարժիչի հովացումը, դրա անհրաժեշտությունը, շարժիչի շապիկը, պոմպ, ռադիատոր, վենտիլյատոր, հովացման ընդհանուր սխեման: Ուղամաքրիչ և նրա նշանակումը:

III քեմա. ՆԵՐՔԻՆ ԱՅՐՄԱՆ ՇԱՐԺԻՉԻ ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ
ՊՐՈՑԵՍԸ (2 ժամ)

Բովանդակություն.—Ներքին ալրման շարժիչի աշխատանքի ընդհանուր սխեման: Աշխատանքային պրոցեսի տակտերը: Ներծծում, սեղմում, բանեցնող ընթացք, արտաթողում: Մխոցի շարժման և տակտերի միջև յեղած կապը: Տակտերի և կլապանների շարժման միջև յեղած կապը: Թափանիվի նշանակումը: Քառազան շարժիչի սխեման և աշխատանքի կարգը: Բազմազան շարժիչների առավելությունները:

IV քեմա. ՔԱՌԱԳՆԱՆ ՇԱՐԺԻՉԻ ԲԱՇԽՈՒՄԸ ՅԵՎ
ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԿԱՐԳԸ (2 ժամ)

Բովանդակություն.—Բաշխիչ մեխանիզմի նշանակումը: Կլապանների բացման և փակման մոմենտները: Ներծծող կլապանի բացման և փակման մոմենտների ուղացումը և ուղացման նշանա-

կումը: Արտաթող կլապանի բացման մոմենտի կանխումը և փակման մոմենտի ուղացումը և դրանց նշանակումը: Բաշխման փուլերը: Կլապանային դիագրամ: ՍՏՁ և ՉՏՁ քառազան շարժիչների միջև աշխատանքի կարգը:

V քեմա. ՇԱՐԺԻՉԻ ԱՌԱՆՁԻՆ ՄԱՍԵՐԻ ԿԱՌՈՒՅՎԱԾՔԸ
(4 ժամ)

Բովանդակություն.—Շարժիչի առանձին գլանները: Գլանային բլոկներ: Գլանների գլխիկները և կափարիչները: Ալրման խուց: Զրային շապիկներ: Մխոց: Մխոցային ողակներ: Մխոցային մատ: Շարժանակ: Ծնկաձև լիսեռ: Կորաշիպների նշանակումը և դասավորումը: Շարժանակային և արմատական սոնակալներ, դրանց հավաքումը, քանդումը և հարմարեցումը: Շարժիչի կարտերը: Շարժիչի մասերի աշխատանքի անսարքություն հատկանիշները:

VI քեմա. ԲԱՇԽԻՉ ՄԵԽԱՆԻԶՄԻ ՄԱՍԵՐԻ ԿԱՌՈՒՅՎԱԾՔԸ
(2 ժամ)

Բովանդակություն.—Կլապաններ, ուղղապահ ականոցներ, կլապանային զսպանակներ, բաշխիչ լիսեռ, հրիչներ և հրիչների ուղղապահներ: Կլապանների դասավորումը գլխիկների մեջ: Կլապանային բացակների կանոնավորումը: Բաշխիչ լիսեռնակ և բաշխիչ ատամնանիվներ:

VII քեմա. ՇԱՐԺԻՉԸ ՅՈՒՂԵԼՈՒ ՍԻՍՏԵՄԸ (2 ժամ)

Բովանդակություն.—Շարժիչի մասերը յուղելու անհրաժեշտությունը: Յուղելու զանազան նյութեր, վոր դործադրվում են յուղելու համար և դրանց ընտրությունը: Յուղում շաղ տալու միջոցով և ճնշման տակ: Յուղային պոմպեր և քամոցներ: Վերստուգիչ անոթներ (պրիբորներ):

VIII քեմա. ՇԱՐԺԻՉԻ ՀՈՎԱՅՄԱՆ ՍԻՍՏԵՄԻ ԿԱՌՈՒՅՎԱԾՔԸ
(2 ժամ)

Բովանդակություն.—Շարժիչի գլանների հովացման անհրաժեշտությունը: Զրային շապիկներ և դրանց նշանակումը: Զրա-

յին պոմպ: Ռադիատոր, նրա կառուցվածքը և գործողութիւնը: Ռադիատորի խցանը: Զուր լցնելը: Բաց թողնելու ծորակը: Վենտիլյատոր և դրա հաղորդակը: Ռադիատորի միջի ջրի թույլատրելի ջերմաստիճանը: Հովացնող ջրի ջերմաստիճանի կանոնավորումը:

IX քեմա. ՇԱՐԺԻԶԸ ՎԱՌԵԼԻՔՈՎ ՄՆՄԱՆ ՍԻՍՏԵՄԻ
ԿԱՌՈՒՅՎԱԾՔԸ (4 ժամ)

Բովանդակութիւն.—Հեղուկ վառելիքը շարժիչի սեման համար: Դրա ստացումը և տեսակները տրակտորային շարժիչի համար: Տրակտորային վառելիքի վորակները և դրանց վորոշումը: Վառելիքի զտումը: Վառելիքի պահամանները (բակերը) և դրանց լցնելը: Կարբյուրատորին վառելիք մատակարարելու սխեման: Մատակարարումն ինքնահոսով, ձեռքի պոմպով և վակուում-բաշտի միջոցով: Բանեցնող խառնուրդի կազմումը: Աղքատ և հարուստ խառնուրդներ: Նորմալ խառնուրդ: Կարբյուրատորների կառուցվածքն ու գործողութիւնը ՍՏԶ և ՉՏԶ տրակտորներում: Կարբյուրատորի կանոնավորումը: Կառուցվածքներ բանեցնող խառնուրդի տաքացման համար: Զրի մատակարարումը շարժիչի գլանների մեջ: Բանեցնող խառնուրդի ալրումը գլանների մեջ:

X քեմա. ՈՂԱՄԱՔՐԻԶ (1 ժամ)

Բովանդակութիւն.—Բանեցնող ոգի փոշտութիւնը, փոշու աղդեցութիւնը շարժիչի մասերի մաշվելու վրա: Հեղուկային տիպի ոգամաքրիչներ: «Վորտոքս» («Պոմոնա») սխեման ոգամաքրիչների կառուցվածքն ու գործողութիւնը: Կեղտոտված յուղի փոխարինումը նորով:

XI քեմա. ՇԱՐԺԻԶԻ ՊՏՈՒՅՏՆԵՐԻ ՔԱՆԱԿԻ ԿԱՆՈՆԱՎՈՒՄԸ
(1 ժամ)

Բովանդակութիւն.—Շարժիչի պտույտների քանակի ավտոմատիկ կանոնավորման անհրաժեշտութիւնը: Բանեցնող խառնուրդի մատակարարման քանակային կանոնավորում: Կենտրոնախուշ կանոնավորիչի կառուցվածքը և նրա գործողութիւնը:

XII քեմա. ԲԱՆԵՑՆՈՂ ԽԱՌՆՈՒՐԴԸ ՎԱՌԵԼՈՒ ՍԻՍՏԵՄԸ
(4 ժամ)

Բովանդակութիւն.—Բանեցնող խառնուրդի վառումը շարժիչի մեջ ելեկտրական կայծի ոգնութեամբ: Բարձր լարվածութեան հոսանքի անհրաժեշտութիւնը: Տրակտորի վրա մագնետոյի հաստումը: Մագնետոյի միացումը մոմերի հետ: Վառման կանխումը և վառման մոմենտի սահմանումը: Մեխանիզմ կանխումը սահմանելու համար: Յերբ և ինչպես ոգավել դրանից: Մոմեր և հաղորդարարներ: Հասկացողութիւն բարձր լարվածութեան մագնետոյի կառուցվածքի մասին:

ՌԱԶՄԱԿԱՆ ՏԵՂԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

ՌԱԶՄԱԿԱՆ ՏԵՂԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՐ 6 ԺԱՄ

ՎԱՅՐԻ ՆՇԱՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ ՅԵՎ ՆՐԱ ՏԱԿՏԻԿԱԿԱՆ ՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Վայրն ամենաեյակաՆ ազդեցություն է գործում՝ զորքերի մաստակաՆ գործողությունների վրա: Վայրը կարող է նպաստել զորքերի գործողություններին, որինակ, նրանց ծածկել հակառակորդի աչքից ու վրակից, կարող է զորքերին հնարավորություն տալ լավ տեսնելու և զնդակոծելու, ուրեմն և հարվածելու հակառակորդին: Բայց վայրը կարող է նաև խանգարել զորքերի գործողությանը, որինակ, դժվարացնել նրանց առաջ շարժումը, հակառակորդի համար հեշտացնել մեր զորքերի դատավորությանը մոտենալը և այլն:

Ուստի յուրաքանչյուր կոմյերիտական և արտամիութենական աշխատավոր յերիտասարդ պարտավոր է յուրացնել Ռազմական Տեղագրության մասին համառոտ տեղեկությունները և պատրաստվել հասարակական ռազմա-տեխնիկական քննություն տալու համար:

Ամենից առաջ, ի՞նչ է Ռազմական Տեղագրությունը:

Տեղագրությունը մի գիտություն է, վորը սովորեցնում է թե ինչպես թղթի վրա նկարել վայրն իր բոլոր մանրամասնություններով: Ռազմական տեղագրությունը մի գիտություն է, վորը ծովորեցնում է, թե ինչպես ռազմական նպատակների համար վայրը նկարել քարտեզների ու պլանների վրա:

Քարտեզը (պլանը) վարժ կարգալ սովորելու և նրանով ոգտվելու համար անհրաժեշտ է լավ յուրացնել՝ ա) վայրի զանազան տեսակները, բ) մասշտաբը, գ) պայմանական նշանները, դ) ռելեֆի նկարումը և ե) կողմնորոշման զանազան յեղանակները:

Ծ Ր Ա Գ Ի Ր

I ԹԵՄԱ. ՎԱՅՐԻ ԶԱՆԱԶԱՆ ՏԵՍԱԿՆԵՐԸ

1. Բաց, ծածկված, տափարակ, բլրավետ և լեռնոտ վայրեր և դրանց հատկությունները:

Զանազան տեսակի վայրերի ազդեցությունը զորքերի մարտական գործողությունների վրա:

2. Վայրին ծանոթանալու յեղանակները՝ անձնական զննություն, վայրի նկարագրություն, քարտեզներ և պլաններ:

Այդ յեղանակների դրական և բացասական կողմերը:

Քարտեզների (պլանների) բացասական կողմերը վերացնելու միջոցները:

Քարտեզների և պլանների տարբերությունը:

II ԹԵՄԱ. ՄԱՍՇՏԱԲ

1. Ի՞նչ է մասշտաբը:

2. Թվական և գծային մասշտաբներ:

3. Ի՞նչ է գծային մասշտաբի հիմքը, մեծությունը և ճշտությունը:

4. Ինչպե՞ս ոգտվել թվական մասշտաբով:

5. Ինչպե՞ս ոգտվել գծային մասշտաբով:

III ԹԵՄԱ. ՊԱՅՄԱՆԱԿԱՆ ՆՇԱՆՆԵՐ

1. Կոնտուրային (ուրվագծային) և մասշտաբային պայմանական նշաններ և դրանց տարբերությունը:

2. Ինչպե՞ս են նկարվում ճանապարհները (յերկաթուղիները, խճուղիները, դաշտային ճանապարհները):

3. Ինչպե՞ս են նկարվում բնակավայրերը, և ինչպե՞ս են գրվում դրանց անունները և ցույց տրվում դրանց տների թիվը:

4. Ինչպե՞ս են նկարվում՝ գետը, գետակը, կղզին, այգին ու բանջարանոցը, անցնելի և անանցանելի ճահիճները, կոտորած, այրված, տերևավոր, փշատերև և խառն անտառները, տերևավոր և փշատերև առանձին ծառերը:

5. Ինչպե՞ս են նկարվում գործարանները, ֆաբրիկաները և յեռանկյունաչափական կետերը:

6. Քարտեզների (պլանների) վրա մակագրելը, թվերը, բնագավայրերի անունները գրելու կանոնները:

IV քեմա. ՌԵԼՅԵՑԻ ՆՎԱՐՈՒՄԸ

1. Ի՞նչ է ուելյեֆը:

2. Անհարթությունների գլխավոր մասերը:

3. Անհարթությունները հորիզոնականներով նկարելու եյուլթյունը:

4. Ի՞նչ է հորիզոնականը:

5. Ի՞նչ է հատվածի բարձրությունը, նրա նորմալ չափը:

6. Ինչպե՞ս են նկարվում հորիզոնականներով անհարթությունների գլխավոր մասերը՝ գագաթը, ձորակը, բլուրը, փոսը և այլն:

7. Ինչպե՞ս հորիզոնականների միջոցով վորոշել, թե յերկու բարձրություններից վո՛րն է ավելի քարձր և վո՛րքան:

V քեմա. ԿՈՂՄՆՈՐՈՇՈՒՄ

1. Ի՞նչ է նշանակում կողմնորոշվել:

2. Ի՞նչ է նշանակում քարտեզը (պլանը) կողմնորոշել:

3. Կողմնացույցը և նրա կառուցվածքը:

4. Ինչպե՞ս կողմնորոշվել կողմնացույցով:

5. Ինչպե՞ս կողմնորոշվել արեգակով ու ժամացույցով:

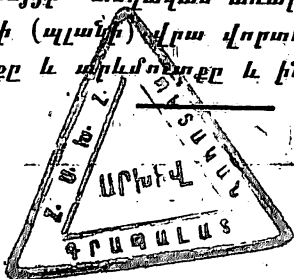
6. Ինչպե՞ս կողմնորոշվել յեկեղեցիներով ու գերեզմաններով:

7. Ինչպե՞ս կողմնորոշվել ծառերով:

8. Ինչպե՞ս կողմնորոշվել բևեռային աստղով և ինչպե՞ս գտնել այդ աստղը յերկնքում՝ Աեծ Արջի և Փոքր Արջի համաստեղությունների միջոցով:

9. Ինչպե՞ս կողմնորոշել քարտեզը կողմնացույցի միջոցով և առանց կողմնացույցի՝ տեղական անոթականերով:

10. Քարտեզի (պլանի) վրա վորտե՞ղ է գտնվում հյուսիսը, հարավը, արևելքը և արևմուտքը և ինչպե՞ս այդ վորոշել:

Ց Ա Ն Կ

1. Հրահանգ կոմյերիտական ուղմա-տեխնիկական քննությունների	62
2. Հրաձգային գործ-առաջին աստիճանի «Վորոշիլովյան հրաձիգների» պատրաստությունը	11
3. Յերկրորդ աստիճանի Վորոշիլովյան հրաձիգի նորման	16
4. Պատանի «Վորոշիլովյան հրաձիգ» նորման	18
5. «Պատրաստ աշխատանքի և պաշտպանության» կոմպլեքսի առաջին աստիճանի կրճքանշանի նորմաների և պահանջների աղյուսակը	20
6. Պատրաստ հակողային և քիմիական պաշտպանության «ՀՈՊՔ» նորմաները	21
7. Կանոնադրություն «Պատրաստ սանիտարական պաշտպանության» կրճքանշանի մասին	25
8. Ավիացիոն սպորտ-ծրագիր ու մեթոդական ցուցումներ ուղմա-տեխնիկական քննության, ավիամոտորի ուսումնասիրության կազմակերպման կարգի մասին	31
9. Մեթոդական ցուցումներ կոմյերիտական ուղմա-տեխնիկական քննությունների կոմպլեքսի, պարաշյուտիզմի և այլն	37
10. Ծրագիր ավիամոտորի վերաբերյալ ավիացիոն խմբակների համար և այլն	39
11. Ծրագիր կոմյերիտականների համար ավտոմոբիլային շարժիչի ուսումնասիրության պարապմունքների	47
12. Ծրագիր ավտո-տրակտորային շարժիչի կառուցվածքի և աշխատանքի ուսումնասիրման պարապմունքների	50
13. Ռազմական տեղագրություն	55
	60

5. Ինչպե՞ս են նկարվում գործարանները, ֆաբրիկաները և յեռանկյունաչափական կետերը:

6. Քարտեզների (պլանների) վրա մակագրելը, թվերը, բնագավայրերի անունները գրելու կանոնները:

IV քեմա. ԹԵԼՅԵՑԻ ՆԿԱՐՈՒՄԸ

1. Ի՞նչ է բեկեֆը:

2. Անհարթությունների գլխավոր մասերը:

3. Անհարթությունները հորիզոնականներով նկարելու ելու-
թյունը:

4. Ի՞նչ է հորիզոնականը:

5. Ի՞նչ է հատվածի բարձրությունը, նրա նորմալ չափը:

6. Ինչպե՞ս են նկարվում հորիզոնականներով անհարթու-
թյունների գլխավոր մասերը՝ զագաթը, ձորակը, բլուրը, փոսը
և այլն:

7. Ինչպե՞ս հորիզոնականների միջոցով վորոշել, թե յերկու
բարձրություններից վո՛րն է ավելի քարձր և վո՛րքան:

V քեմա. ԿՈՂՄՆՈՐՈՇՈՒՄ

1. Ի՞նչ է նշանակում կողմնորոշվել:

2. Ի՞նչ է նշանակում քարտեզը (պլանը) կողմնորոշել:

3. Կողմնացույցը և նրա կառուցվածքը:

4. Ինչպե՞ս կողմնորոշվել կողմնացույցով:

5. Ինչպե՞ս կողմնորոշվել արեգակով ու ժամացույցով:

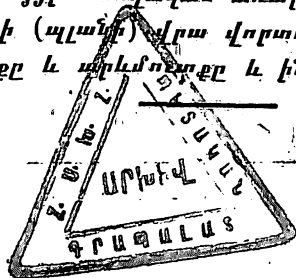
6. Ինչպե՞ս կողմնորոշվել յեկեղեցիներով ու գերեզմաննե-
րով:

7. Ինչպե՞ս կողմնորոշվել ծառերով:

8. Ինչպե՞ս կողմնորոշվել բեկռային աստղով և ինչպե՞ս
գտնել այդ աստղը յերկնքում՝ Աեծ Արջի և Փսքր Արջի համա-
տեղությունների միջոցով:

9. Ինչպե՞ս կողմնորոշել քարտեզը կողմնացույցի միջոցով և
առանց կողմնացույցի՝ տեղական անարկաներով:

10. Քարտեզի (պլանի) վրա վորտե՞ղ է գտնվում հյուսիսը,
հարավը, արևելքը և արևմուտքը և ինչպե՞ս այդ վորոշել:

Ց Ա Ն Կ

1. Հրահանգ կոմյերիտական ուղմա-տեխնիկական քննու- թյունների	11
2. Հրաձգային գործ—առաջին աստիճանի «Վորոշիլով- յան հրաձիգների» պատրաստությունը	16
3. Յերկրորդ աստիճանի Վորոշիլովյան հրաձգի նորման	18
4. Պատանի «Վորոշիլովյան հրաձգի» նորման	20
5. «Պատրաստ աշխատանքի և պաշտպանության» կոմպ- լեքսի առաջին աստիճանի կրճքանչանի նորմաների և պահանջների աղյուսակը	21
6. Պատրաստ հակողային և քիմիական պաշտպանության «ՀՈՊԲ» նորմաները	25
7. Կանոնադրություն «Պատրաստ սանիտարական պաշտ- պանության» կրճքանչանի մասին	31
8. Ավիացիոն սպորտ—ծրագիր ու մեթոդական ցուցում- ներ ուղմա-տեխնիկական քննության, ավիամոտորի ուսումնասիրության կազմակերպման կարգի մասին	37
9. Մեթոդական ցուցումներ կոմյերիտական ուղմա-տեխ- նիկական քննությունների կոմպլեքսի, պարաշյուտիզմի և այլն	39
10. Ծրագիր ավիամոտորի վերաբերյալ ավիացիոն խմբակ- ների համար և այլն	47
11. Ծրագիր կոմյերիտականների համար ավտոմոբիլային շարժիչի ուսումնասիրության պարապմունքների	50
12. Ծրագիր ավտո—տրակտորային շարժիչի կառուցվածքի և աշխատանքի ուսումնասիրման պարապմունքների	55
13. Ռազմական տեղագրություն	60

Տեխ. խմբագիր՝ Ս. ԱԼԵՔՍԱՆՅԱՆ
Սրբագրիչներ՝ Մ. ՍՈՒՐՅԱՆ, Ա. ԱՐՋԱՔԱՆՅԱՆ

Հրատ. 3815

Գլավիտի լիազոր Վ—1129

Տիրաժ 4000

Պատվեր 970

Տրված է արտադրության 11 հունիսի 1936 թ.

Ստորագրված է տպելու 2 սեպտեմբերի 1936 թ.

Պետկրատի տպարան, Յերևան, II Գնունի, 4

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0927986

26 СЕН. 1936

638

Գինը 65 կոպ.

11

27997

Военно-технический
экзамен комсомола

Гиз ССР Армении, Ереван, 1936 г.